

ĮVYKIAI, PROBLEMOS, NUOMONĖS

DRAKONO METŲ SULAUKUS – Rytis Motiejūnas	3
ŠVIETIMAS VĖL BUS REFORMUOJAMAS – Petras Maksimavičius ..	14
„ŽINAU, KAD NIEKO NEŽINAU“. APIE MAISTO ŠVAISTYMĄ – Jurgita Stankauskaitė	16

ŠVIETIMAS

KUR BEKELIAUTUM – KELIAUK VISA ŠIRDIM – Onutė Karaneckaitė	5
SAUSIS „ŽIBURyje“ – Seinų lietuvių „Žiburio“ mokyklos inf.	8

MINĖJIMAI

KRUVINĄJĮ SEKMADIENĮ MENANT – Asta Pečiulienė	10
--	----

KULTŪROS BARUOSE

2023-IEJI PUNSKO LIETUVIŲ KULTŪROS NAMUOSE – Asta Pečiulienė	11
---	----

IŠ MŪSŲ PRAEITIES

KUNIGAS SILVESTRAS LEONAVIČIUS – Algimantas Katilius	18
---	----

IŠĖJĘ NEGRĮŽTI

VISĄ GYVENIMĄ KELIAS VEDĖ NAMO – Vaiva Grigaitienė	21
---	----

SPAUDA RAŠĖ

LIETUVOS ŽINIASKLAIDA	25
-----------------------------	----

SKELBIMAI

Viršeliuose:

Šimtadienis (Virginijos Karčiauskienės nuotr.)

REDAKCIJOS ADRESAS

16-515 Puńsk,
ul. A. Mickiewicza 23
tel. (+48) 87 5161 416
www.e-ausra.pl
ausra@o2.pl

LEIDŽIA

Lenkijos lietuvių draugija
16-500 Sejny,
ul. Wileńska 9
tel. / faks. (+48) 87 5162 125

Vyr. redaktorė Irena Gasperavičiūtė
Redakcijos sekretorė Alicija Krakauskienė
Stilistė, korektorė Birutė Burdinaitė-Ołów
Techn. redaktorė Aldona Jonušonytė
KORESPONDENTAI: Petras Maksimavičius,
Rasa Žukauskienė, Jurgita Stankauskaitė, Irena Jakubauskienė

Spausdino „Aušros“ leidyklos spaustuvė.

Numeris pasirašytas spaudai 2024-01-26

Rankraščiai taisomi ir trumpinami redakcijos nuožiūra. Redakcijos nuomonė nebūtinai sutampa su autorių nuomone.

Lenkijos lietuvių draugijos sąskaita

BS Sejny, ul. Powstańców Sejneńskich 1, 16-500 Sejny
Nr. 23 93540007 0000 0000 0198 0002
SWIFT / BIC kodas POLU PL PR

2024 metų sausio 10 dieną Lenkijos Respublikos vidaus reikalų ir administracijos ministras patvirtino ekspertų rekomenduojamų dotuojamų projektų sąrašą. „Aušros“ ir „Aušrelės“ leidybai skyrė 406 000 zł.

Publikacja wyraża jedynie poglądy autora/ów i nie może być utożsamiana z oficjalnym stanowiskiem Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji.

Leidinyje reiškiamą tik autoriaus (-ių) nuomonę ir ji negali būti tapatinama su oficialia Vidaus reikalų ir administracijos ministro pozicija.

Mieli skaitytojai!

IRENA GASPERAVIČIŪTĖ

Prasidėję naujieji, kaip gyvenime būna, atneša ir gerų, ir gąsdinančių naujienų. Sausio gale Punsko Kovo 11-osios lietuvių licejuje vyksta viena gražiausių švenčių – Šimtadienis. Šventiškai pasipuošusių jaunų žmonių nuotraukos praskaidrina ir mūsų žurnalo rimtoką turinį.

O gąsdinančios žinios – netikrumas dėl „Aušros“ ir kitų leidinių finansavimo šiais metais. Iš Lenkijos vidaus reikalų ir administracijos ministerijos sužinojome, kad neskirta „Aušros“ ir „Aušrelės“ projektui tiek, kiek prašyta. O Lietuvoje panaikinus Spaudos, radijo ir televizijos rėmimo fondą dar nebaigę įsikurti Medijų rėmimo fondas ir projektų konkursą geriausiu atveju galės paskelbti tik vasario pabaigoje. Taigi vėl netikrumas. Projektai, projektukai...

Gausi paramą ar negausi? Išgyvensi dar vienus metus? Ar reikės karpyti išlaidas? O kur karpyti, kai iš metų į metus jau tiek nukarpyta, kad nėra ko kirpti? Ir taip kiekvieną kartą. Darbuotojų atlyginimai – minimumai, ir tai daugiausia tik puse etato dirba. Ne tik „Aušra“ taip gyvena. Finansavimas per projektus vyksta daug kur nevyriausybinėse organizacijose. Taip gyvena ir Seinų „Lietuvių namai“: kiek užsidirba iš viešbučio ir nuomų administracijos darbuotojams, o visa kultūrinė veikla – iš projektų. Šiomet Lietuvos kultūros taryba nei vienam mūsų krašto projektui neskyrė finansavimo. Kaip bus su besikuriančiu Medijų rėmimo fondu, pamatysime jau artimiausiais mėnesiais. Tikėkimės, nereikės nutraukti „Aušros“ leidybos apie spalio mėnesį. Beje, jei kas dar nespėjote užsiprenumeruoti mūsų leidinio, raginame tai padaryti.

Drakono metų sulaukus

RYTIS MOTIEJŪNAS

Girgzdėdamas šlapiomis pusnimis ir stingdančiais šalčiais, nuožmiais uraganais ir žemės drebėjimais pasaulis įžengė į 2024-uosius. Tuoj, sausio pabaigoje, prasidės rytietiški Drakono metai. Kaip galime įvertinti praėjusius metus?

Praėjusieji prasidėjo optimistine gaida. Tikėtasi, kad karas Ukrainoje baigsis besiginančiųjų pergale, o epidemijų ir finansinių sukrėtimų laikai nueis į nebūtį. Tačiau taip neatsitiko. Karas Ukrainoje perėjo į sunkią, sekinančią fazę. Šiuo atveju geresnė padėtis yra agresorės, nes Rusija išmaningai apeina visas jai skirtas sankcijas, sėkmingai kursto aistras ir laukia kolektyvinių Vakarų nuovargio. Ir iš dalies jai sekasi, Europos Sąjungos ir NATO vienybę vis sukrečia koks didesnis ar mažesnis akibrokštas. Regis, jau ir Vengrija pasiruošusi sutikti su paramos Ukrainai teikimu, bet štai naujasis Slovakijos vadovas pradeda kalbėti, kad jis neįsileis ukrainiečių į NATO. Negražiai atrodo ir tie, kurie pažadėjo Ukrainai atsiųsti milijoną artilerijos sviedinių, bet paaikšėjo, kad sugebės įvykdyti tik trečdalį savo pažado. Pasirodo, jog europiečiai žadėjo nuoširdžiai, tačiau net neturi karo pramonės pajėgumų, kad pagamintų tokį šaudmenų kiekį. Juokinga – juk karas vyksta jau dveji metai ir galo jam nematyti. Ko delsiama atkurti karinius fabrikus?

Vis dairomasi į JAV, bet ir jos palengva grimzta į šių metų prezidento rinkimų aistras. Vieni baugina D. Trampo revanšu, kiti keikia bailius demokratų, nesugebančius suteikti ukrainiečiams veiksmingos pagalbos. Na, o kol Rusija trimis

pamainomis stato naujas karines gamyklas, europiečiai ir amerikiečiai skaičiuoja savo paramą keliomis ar keliolika raketų arba kitų modernių ginklų. Tokia pipete „lašinama“ parama leido rusams ne tik užimti didelius plotus, bet ir juose įsitvirtinti, statant ten daugiakilometrines gynybos užtvartas, minuojant mūšio priešlaukius. Kol Kijevas tebelaukia lėktuvų F-16, rusams į pagalbą atėjo šiaurės korėjiečiai, atsiuntę didelį kiekį savo ginklų atsargų.

Karą Ukrainoje nuo spalio bando užgožti karas Gazos Ruože. Gerai žinoma arabų ir žydų nesantaika prasidėjo dar Izraelio valstybei įsikūrus 1948 m., po to vykę žiaurūs karai abipusę neapykantą tik stiprino. Izraelis, apgynęs savo valstybingumą, leido grįžti namo šimtams tūkstančių palestiniečių pabėgėlių. Po 1994 m. vadinamųjų Oslo susitarimų vėl imta kalbėti apie Palestinos arabų valstybės sukūrimą, tačiau net ir įkūrus palestiniečių savivaldą (kaip tarpinę formą prieš valstybės sukūrimą) tarpusavyje susipešė patys palestiniečiai. Vakarų Krante įsitvirtino nuosaikesni politikai, o Gazos Ruože (toks Vilniaus dydžio dykumos gabalas Viduržemio jūros pakrantėje) 2005 m. nugalėjo „ Hamas“ organizacija, nusiteikusi Izraelio atžvilgiu itin priešiška. Išviję jiems nepritariančius oponentus, tie žmonės beveik du dešimtmečius sistemingai ruošėsi karui – rausė kelių aukštų požeminius tunelius, kaupė karines atsargas, treniravo smogikus.

Praeitų metų spalio 7 dieną ta votis pratrūko. Gerai koordinuotas antpuolis į Izraelio pietines teritorijas virto civilių žydų skerdynėmis ir įkaitų grobimu. Nieko nuostabaus,

kad atsako neteko ilgai laukti. Sumobilizavę 300 000 rezervistų žydai pradėjo totalinę Gazos bombardavimą, po to įsiveržė ir sausumos jėgos.

Dabar vaidmenys pasikeitė. Džiaugsmingai šokę ir dainavę antpuolio dieną palestiniečiai skelbiasi esantys užpuolimo ir genocido aukomis. Žinoma, kad apšaudant keliolikos kilometrų ilgio ir pločio teritoriją, kurioje gyvena beveik 2,5 mln. žmonių, civilių aukų išvengti nepavyks. Tačiau paaiškėjo ir tai, kad „Hamas“ vadavietes dažnai įsirengdavo šalia civilinių objektų – mokyklų, ligoninių, taigi dangstėsi paprastais žmonėmis. Tai, kad per tris mėnesius nepavyko išsiaiškinti ir sunaikinti viso tunelių tinklo ir išvaduoti visų (jų buvo per 200, nelaisvėje dabar likę apie pusę) įkaitų, tik patvirtina, kad ši ekstremistinė organizacija labiau domėjosi ne valdomos teritorijos gyventojų gerove, o kariniais dalykais.

O Rusija piktdžiugiškai šaiposi iš žydų ir palaiko „Hamas“. Šios organizacijos atstovai jau po karo pradžios lankėsi Maskvoje, neva tarėsi dėl rusų kilmės žmonių evakuacijos iš Gazos Ruožo. V. Putinui tokio karo eskalacija naudinga, nes Ukraina atsiduria antrame naujiųjų plane.

Pikti liežuviai kalba, kad tunelius „hamasiečiams“ rausti padėjo metro statytojai iš Rusijos... Tuo tarpu arabų ir visų musulmonų pyktis garsiu aidu nuaidėjo visoje planetoje. Būta ir Izraelio, ir Palestinos palaikymo demonstracijų, tačiau pastarųjų buvę žymiai daugiau ir jos buvo gausesnės. Įspūdingos prarabiškos demonstracijos Europoje jau nieko nestebina, tačiau tokios vyko ir daugelyje JAV miestų. Čia savo trigrašį nutarė kyštelėti ir Iranas, kurio palaikomi hučių sukilėliai

ėmė apšaudyti Raudonąją jūrą plaukiančius prekybinius laivus, neva tik izraelietiškus ir amerikietiškus. Šiuo maršrutu laivais gabenama daugiau kaip dešimtadalį pasaulio krovinių!

XXX

Nepakviesti į NATO Vilniaus susitikime liepą, ukrainiečiai pakviesti stoti į ES praeitą rudenį. Tai nemažas laimėjimas, lyg ir savotiška moralinė kompensacija. Bet iki tikros narystės Ukrainai dar toli, o šalis ir toliau čaizoma rusiškų raketų lietumi. Jos jėgos senka. Ar užteks ukrainiečiams dvasios stiprybės atsilaikyti? Jau sunaikinta trečdalis Ukrainos infrastruktūros, o rusai toliau naikina broliškiausia vadintą savo kaimynę. Cinikai šnibžda, kad karą greičiau pralaimės ne ukrainiečiai, o Vakarai, nesugebantys suvokti, kas jų laukia, jei rusai nugalės. Karo pragaištingumą geriau suvokia rytų europiečiai, turintys pašonėje didelę ir amžinai agresyvią kaimynę. Bet net ir čia nesugebama susitarti. Kol estai ar suomia tyломis rengiasi gintis, lietuviai karo temą padarė pagrindine būsimų parlamento rinkimų ginčų tema. Mielieji, jei jau esate valdžioje treji metai, gal reikėjo apie tai kalbėti anksčiau?

XXX

Lietuvoje šiemet bus įdomu. Mūsų laukia treji rinkimai – prezidento, Europarlamento ir Seimo. Beveik visos politinės partijos jau paskelbė savų kandidatų į Europarlamentą sąrašus. Čia pasikeitimų nedaug, daug Briuselio senbuvų ir toliau norėtų atstovauti Lietuvai. Kodėl gi ne? Algos didelės, išeitinės irgi, pensijos neblogos. Atsakomybės – nulis. Ar daug mūsų (tiek Lietuvos, tiek ir Lenkijos piliečių) žino, ką veikia jų rinkti europarlamentarai? Beje, kiek girdėjau, V. Tomaševskis jau nekandidatuos.

Europarlamento rinkimai pas mus dažniausiai pasižymi menku balsuotojų aktyvumu. Todėl jie bus sujungti su vienu iš prezidento rinkimų turų. O čia intriga tik viena – kas gi bus G. Nausėdos oponentu antrajame rate? Nors norinčiųjų prezidentauti net keliolika, visi sutaria, kad į antrąjį balsavimo turą gali išeiti nepriklausomas kandidatas advokatas I. Vėgėlė, laisviečių atstovas teisininkas D. Žalimas ar dabartinė premjerė I. Šimonytė.

Rudenį vyksiantys Seimo rinkimai bus žymiai įdomesni. Valdančioji koalicija braška per siūles, kartais net viešai apsižodžiuoja, bet turbūt išsilaikys iki kadencijos pabaigos. Skelbę ambicingus šūkius, valdantieji daugelio savo pažadų neįvykdė, sukėlę ginčus ne tik tautoje, bet ir tarp Seimo narių. Buldozeriu stumtos neva modernistinės idėjos nebuvę tinkamai apsvarstytos, suskaldė visuomenę. Bruzda mokytojai, gydytojai, ūkininkai, kyla visokie protestai. Vyriausybė teisinasi ekonomine būtinybe arba briuseliškių direktyvų privalomumu. Ar tikrai norime tapti tik kitataučių biurokratų valdoma Europos provincija? Į tai atsakys rinkėjai.

Na o Lenkijos mokinukai sužinojo džiugią naujieną, kad nuo šiol jiems nereikės daryti namų darbų! Tikras tinginukų rojus...

Kur bekeliautum – keliauk visa širdim

ONUTĖ KARANECKAITĖ

Žmogaus jau toks likimas, kad jo gyvenimas – tai viena ilga kelionė. Neįmanoma jo nuspėti ar suvaldyti. Jis plaukia savo tempu, savo pasirinktais takais. Tokie patys visų pasilieka tik gyvenimo etapai. Visa prasideda vaikystėje, vėliau ateina paauglystė, suaugusio žmogaus gyvenimas... Mes, licėjaus ketvirtokai, žengiame to trečiojo etapo link. Šimtadienis mums yra lyg vartai į kitą gyvenimo tarpsnį. Juk tai šią dieną mūsų širdys prisipildo vaikystės prisiminimų, dėkingumo ir šilumos jausmų bei mums svarbių žmonių artumo. Į salę sukviesti svečiai – žmonės, kurie mums be galo svarbūs, kurie padėjo atkelti prie suaugusiojo gyvenimo vartų.

Į šventę atvyko daug garbių svečių: Lietuvos Respublikos konsulato Seinuose vadovas ambasadorius Gennadijus Mackelis su žmona, Lenkijos lietuvių bendruomenės valdybos pirmininkė ir Seinų apskrities tarybos vicepirmininkė Jolanta Malinauskaitė-Vektorienė, savivaldos

atstovai – Seinų apskrities viršininko pavaduotojas Antanas Baudys bei Punsco valsčiaus viršaitis Vytautas Liškauskas, mūsų mokyklos buvusi rusų kalbos mokytoja, šiuo metu Palenkės kuratorijos Suvalkų delegatūros lietuviškų mokyklų vizitatorė Darija Vyšniauskienė ir kiti. Šventėje dalyvavo licėjaus mokytojai, tėveliai, draugai. Tą dieną visą mūsų kraštą netikėtai užklojo storas sniego patalas, tačiau visi saugiai galėjome atvykti į renginį, nes mokyklos aikštė ir keliai buvo nuvalyti. Už tai nuoširdžiai dėkojame Punsco valsčiaus vadovybei.

Šimtadienis – turbūt pati gražiausia ir įsimintiniausia mokyklos šventė, kurios kiekvienas mokinys su dideliu jauduliu ir džiaugsmu laukia. Juk šį vakarą laikas tarsi sustoja ir leidžia pasidžiaugti tuo, kas buvo ir yra, bei pasvajoti apie tai, kas bus ateityje. Tai momentas, kai galime padėkoti tiems, kurie mus visą gyvenimą vedė ir stiprino. Juk Šimtadienis – stotelė, kurioje atsisveikiname vaikystę

ir susikrovę lagaminus išvykstame į tolesnį gyvenimo etapą.

Šiai dienai ruošėmės ilgai ir intensyviai. Tačiau padedant ir patariant šventės profesionaliai režisierėi, kartu vienos ketvirtokės mamai, Jolantai Malinauskaitei-Vektorienei bei auklėtojoms Birutei Vaičiulienei ir Alicijai Krakauskienei viskas vyko sklandžiai. Dėkojame ir Astai Pečiulienei, kuri išmokė šokti „Gailingį“, bei Dainiui Paviloniui, padėjusiam mums paruošti dainuojamus kūrinius. Esame jums visiems be galo dėkingi.

Vieną lapkričio dieną visi drauge susėdome chorą klasėje ir pradėjome svarstyti apie Šimtadienio programą. Pasipylė minčių lietus, iš kurio kilo pagrindinė mūsų renginio tema – kelionė. Taigi ir programos metu nestovėjome ilgai vienoje vietoje. Per prisiminimus žengėme pro vaikystę su džiugesiu ir spalvotais balionais, su mūsų mažų broliukų ir sesučių pamąstymais apie ateitį ir svajones. Juk tik vaikai moka džiaugtis tokiais paprastais dalykais kaip vaniliniai ledai, mažas žaisliukas ar kito žmogaus paskleista šiluma. Jiems visa tai be galo brangu, tik suaugę dažnai šių dalykų net nepastebime.

Kur pradžia, ten ir pabaiga. Atėjo laikas, kai turėjome žengti toliau ir pamažu palikti nerūpestingą vaiko pasaulį: „Eik, vaike, eik, / Pasaulis liūdnas, bet puikus. / Eik, vaike, eik, / Surask savus takus.“ Juk visi vaikai svajoja greitai užaugti, surasti daug draugų, pamilti, tapti laisvi ir nepriklausomi. Tai bandėme atskleisti atlikdami dvi dainas: Vaido Baumilos „Eik“, kuri šaukia eiti, nesigręžioti,

nes tik tokiu būdu išmoksime gyventi (juk dabar yra laikas, kai galime siekti viršūnių), bei Ingridos Ručinskienės „Užaugti skubu“, kur atsiskleidžia tas vaiko užsisvajojimas, idealizmas, noras greit užaugti ir daug pasiekti.

Pabudę iš vaikystės sapno, perėjome į paauglystę, kurios didžiulė dalis yra uždaryta tarp mokyklos sienų. Todėl antroji programos dalis buvo skirta mūsų mokytojams ir tėveliams, kurie mus įvedė į žinių ir mokslo pasaulį. Tai jie sukūrė mūsų asmenybės ir gyvenimo pamatus. Be jų paramos, šilto žodžio ir šypsenos, kantrybės bei į kiekvieną pamoką įdėtos širdies niekada nebūtume nuėję taip toli. Už tai jiems esame ir visada būsimė be galo dėkingi. Čia pašokome tradicinį mūsų licejuje Šimtadienio šokį – „Gailingi“, kuris jau tapęs jungtimi tarp daugybės abiturientų laidų. Juk kartą šį šokį išmokus neįmanoma jo pamiršti. Vėliau pasigirdus pianino muzikai pradėjome dėlioti žodžius: *mokykla, žinios, draugai, mokytojai*. Tai jie yra visos paauglystės esmė ir tikslas. Taip pamažu priėjome prie paskutinių 100 dienų, kurios lydės iki abitūros egzaminų. Šioje programos dalyje norėjome pirmiausia padėkoti mokytojams. Parašėme neįprastą padėką, atskleidžiančią mūsų meilę kiekvienam mokomajam dalykui: „Mieli Mokytojai, kažin ar yra

formulė, pagal kurią sugebėtume paskaičiuoti, kiek įdedate darbo, pastangų ir širdies mus ugdydami. Likimas lėmė, kad prieš ketverius metus susitikome šioje geografinėje aplinkoje, senose jotvingių žemėse, tėvų genų užkoduoti lietuviybės išsaugojimui. Kažin ar be Jūsų žinotume, koks vandenilio atominis skaičius, kaip dauginasi klumpelė, kiek teko iškęsti Konradui Valenrodui ar Liudui Vasariui. Kažin ar be Jūsų būtume paragavę scenos baimės dainuodami ir šokdami, pergalės džiaugsmo krepšinio aikštelėje. Ačiū Jums už visas pamokas, pamokymus, patarimus, palaikymą. Ypačingi padėkos žodžiai mūsų auklėtojoms: mokytojai Alicijai ir mokytojai Birutei, kurios visada buvo šalia, užtardavo ir patardavo. Mums belieka atlikti namų darbus – įgytas žinias panaudoti kuriant savo laimingo ir prasmingo

gyvenimo eksperimentus.“ Padėkos žodžius tarėme ir tėveliams, kurie yra mūsų pirmieji auklėtojai ir mokytojai. Padainavome jiems Ingridos Ručinskienės dainą „Daina tėčiui“. Jos žodžiai tokie universalūs ir tikri, kad gal nėra geresnės dainos, kuria taip tiksliai galėtume atskleisti jiems mūsų dėkingumą. Kartu su gėlėmis ir padėkos žodžiais savo tėvams įteikėme laiškus, kuriuose surašėme viską, už ką esame jiems dėkingi. Šią dalį užbaigė tėvų ir abiturientų atstovų daina „Kelias namo“.

Paskutinėje Šimtadienio programos dalyje išskridome iš šiltų ir patogių gimtųjų namų į nežinomą ir nenuspėjamą ateitį. Į ją iškeliavome su pilnais lagaminais, kuriuose sukrovėme tai, kas svarbiausia gyvenime – vertybes. Juose atsirado: atkaklumas, atlaidumas, atsakomybė, darbas, dėkingumas, dėmesingumas, dosnumas, draugystė, džiaugsmas, gerumas, tikslas, idealizmas, ištvermingumas, kantrybė, laimė, laisvė, meilė, pagarba, pasitikėjimas savimi bei tobulėjimas. Juk be jų neįmanoma

gyventi, atrasti savo laimę ir vietą šioje žemėje. Taip pasiruošę, pasiėmėme popierinius lėktuvėlius ir dainuodami dainą „Lakūno sapnas“ pradėjome kilti vis aukštytyn ir aukštytyn... Sapnas baigėsi, ir vėl suvokėme, kad laikas bėga ir greitai reikės mums skirtis... Nors kelio atgal ir nebus, visa, ką paliekam, yra amžina ir niekad neišnyks. Visa tai išliks mūsų širdyse. Todėl nepamirškime, kas svarbu, ir kur bekeliautume – keliaukim visa širdim, nes dangus nesibaigia, kai paliekam mokyklą, o tik atsidaro vartai naujiems keliams.

Šiais metais ruošdami Šimtadienio programą, sumanėme kažką išskirtinio. Lietuvių kalbos kabinetas pavirto prisiminimų sala – vieta, kurioje sustojo mūsų vaikystė. Vakarą metu čia kiekvienas galėjo pabėgti nuo suaugusiųjų gyvenimo aistros, atsipalaiduoti ir pamatyti mūsų vaikystės akimirkas, kurias sudėjome į vieną filmuką.

Šimtadienis greitai prabėgo. Visi namo sugrįžome džiaugdami ir pasiruošę žengti pirmyn. Niekados neužmiršime šios šventės. Ji visada bus mums atramos taškas ir akimirka, kurioje susikaupė visa, kas gera ir svarbu gyvenime.

„Regis, taip neseniai matavaus motinystę –

Nebūt per gera, išlikti drauge, niekadods neišduot.

Kartu išmokom mylėt ir tylint kalbėti, Vėl pradėt nuo pradžios – saulė juk nesusustos, byra smėlis delnuos...“

Mokantis šios dainos žodžius Šimtadienio programai, nepastebimai akyse kaupėsi jaudulio ašaros, nes iš tiesų jais pasakoma visa, kas sutelpa mūsų – tėvų jausmuose ir mintyse. Laikas negailėtingas – jis kaip smėlio grūdėliai kažkur išbyra, praeina, ir staiga lyg filmo juostoje pamatai tik atskirus kadrus. Atrodo, dar vakar mes patys buvom tokie pat vaikai, stovintys mokyklos scenoje likus šimtui dienų iki abitūros egzaminų... Staiga įsisąmoniname, kad štai jau mūsų atžalos rikiuojasi toje pačioje vietoje, ant to pačio slenksčio, kurį mes – „regis, taip neseniai“ peržengėme.

Mes jau žinome, kad jie mokysis ir dirbs, kovos ir suklups, mylės ir nekės, juoksis ir verks, džiaugsis ir liūdės... po ta pačia saule, tuo pačiu dangum. Pasižeis aplinka, ranka paliečiami dalykai, tačiau išliks prisiminimai ir jausmai, susiję su artimaisiais ir draugais, gimtaisiais namais, mokykla, mokytojais... ir visada išliks atminty „kelias namo“.

Manau, visi jaučia, kad su praūžusiu Šimtadieniu kažkas baigiasi. Tai normalu, toks yra gyvenimas, ir galbūt derėtų tiesiog tai priimti kaip faktą. Tačiau ir mums, tėvams, prieš akis

atsiveria jaudinantys kadrai – kuomet mūsų dukrytes ir sūnelius sūpavome priglaudę prie krūtinės, mokėme pirmų žingsnių, pirmų žodžių ir dainelių, vedėme už rankutės į darželį, mokyklą, po to – lydėjome į Punsko licejų. Visa tai darydami, žinojome, kad ateis tokia diena, kai šis mūsų motiniškų, tėviškų pareigų etapas pasibaigs. Tačiau kiekviena pabaiga yra ko nors kito pradžia. Užvertę paskutinius Punsko licejaus knygos lapus, mūsų jaunimas „vėl pradės nuo pradžios – saulė juk nesusustos“...

Mieli mūsų vaikai, licejaus ketvirtokai, netrukus jūsų laukia vienas rimtesnių egzaminų – abitūra, kuri šiuo metu kai kam gali atrodyti sunkiai įveikiamas dalykas. Bet užtikriname, kad tokių iššūkių gyvenime bus be galo daug. Ir jūs su jais susidorosite. Ar atsimenat paskutinę išvyką į Tatrų, netikėtą žygį į vieną aukščiausių šių kalnų viršūnių? Stovint papėdėje, ji atrodė tolima ir neįveikiama. Bet jūs visi ją įveikėte, nors kai kuriems tai buvo tikras iššūkis. Kiekvieną kartą susidurdami su sunkumais prisiminkite tą ketvirtos klasės kelionę ir semkitės iš jos įkvėpimo ir jėgų. Būkite drąsūs ir atsakingi, o jeigu ir tektų kada nors nusivilti – nenusiminkite. Tai praeis, nes gyvenimas tęsiasi, nuolat siūlydamas daug įdomių ir nepaprastų dalykų. Semkitės iš jo, kiek tik galite!

Mama

Sausis „Žiburyje“

SEINŲ LIETUVIŲ „ŽIBURIO“ MOKYKLOS INF.

Sausio mėnuo Seinų lietuvių „Žiburio“ mokykloje, kaip ir visoje Palenkės vaivadijoje, labai trumpas, bet renginių netrūko. Vos sugrįžę po Kalėdų atostogų mokiniai ėmėsi darbo, kad suspėtų iki žiemos atostogų paruošti net tris programas: Sausio 13-ajai paminėti, Senelių dieni ir pirmokų krikštui.

Sausio 12 d. tradiciškai 7 val. ryto mokyklos languose uždegėme atminimo žvakeles. Per ilgąją pertrauką mokiniai parodė paruoštą meno programėlę. Jie priminė kiekvieno įsimintą naktį žuvusio didvyrio gyvenimo akimirkas, jiems atminti uždegė žvakeles ir skyrė poezijos posmų. Pabaigoje sudainavo „Oi, neverk, motušėle“. Programą paruošė

Seinų lietuvių „Žiburio“ mokiniai prisimena žuvusiuosius 1991 m. sausio 13-ąją

mokytojos Teresė Jančiulytė ir Irena Gasperavičiūtė su aštuntokais, septyntokais ir viena šeštoke. Tą dieną mokiniai atėjo į mokyklą apsirengę juodai, prisisebę trispalvę.

Sausio 17 dieną į mokyklą pasikvietėme darželinukų ir I–IV klasių mokinių senelius. Jų susirinko apie 70. Artėjančios jų šventės proga vaikai šoko, dainavo, deklamavo. Mylimiems seneliams dovanojo savo rankutėmis padarytus darbelius. Tai viena smagesnių švenčių mokykloje, ypač pamaloninganti senelių širdis. Beje, su kai kuriais iš jų anksčiau mokykloje susitikdavome kaip su tėvais, o dabar jie ateina pasidžiaugti savo anūkėliais.

Prieš išeidami žiemos atostogų, sausio 19 d. pakrikštijome „Žiburio“ pirmokus. Tradiciškai krikštą rengia mokyklos vyriausieji – aštuntokai ir patys pirmokai su auklėtoja parodo savo darbo rezultatus. Dabar pirmokų mokykloje yra 9, jų auklėtoja

Senelių diena Seinų lietuvių „Žiburio“ mokykloje

Pirmokų priesaika

Irena Vaicekauskienė. Jie visi moka ir šokti, ir dainuoti, o scenine apranga sužavėjo kiekvieną. Mergaitės vilkėjo pūstas raudonas suknytes su odinėmis striukytėmis, o berniukai atitinkamai raudonus marškinėlius ir odines striukytes. Aštuntokai, ruošdami programą, pasinaudojo pasaka apie ropę. Pagrindinė pirmokų užduotis buvo išrauti laaaaabai didelę roputę. Žinoma, jiems tai pasisekė (kaip ir pasakoje) tik tuomet, kai prisijungė visi.

Po meninės dalies atėjo laikas rimtiems dalykams. Būti gerais mokiniais, tinkamai atstovauti „Žiburio“ mokyklai ir būti dorais žmonėmis prisiekė: Gabija, Zuzana, Diana, Eidanas, Leonas, Domantas, Kornelis, Tomas ir Simukas.

Direktoriui pasveikinus pirmokus, tapusius pilnaverčiais mokyklos mokiniais, tėveliai pakvietė vaisėms.

Sausio 17-ąją Antano Baranausko gimtadienis. Tai puiki proga prisiminti mūsų didįjį poetą, vyskupą, kurio paminklas puikuojasi Seinuose prie bažnyčios. Tą dieną Seinų „Lietuvių namuose“ vyko Vysk. Antano Baranausko fondo tarybos posėdis. Jam pasibaigus tarybos

nariai su „Lietuvių namų“ vadovėmis, „Žiburio“ mokyklos direktoriaumi ir mokiniais, nešini trispalvėmis, nuvykome prie Antano Baranausko paminklo, uždegėme žvakutes, prisiminėme vyskupo asmenybę, jo darbus, reikšmę Seinų lietuviams. „Tai

poetas, kuris poema „Anykščių šilelis“ įrodė lietuvių kalbos grožį bei kad ši kalba tinkama kurti gražiausius literatūros šedevrus, – savo auklėtiniams pripaminklo pasakoją lietuvių kalbos mokytoja Irena Gasperavičiūtė. – Taip pat atvykęs čia, į Seinus, pirmasis kaip vyskupas prakalbo į žmones lietuvių kalba. Tuo pelnė didžiulę visuomenės pagarbą. O dabar mes prisimename vyskupą ir didžiuojamės, kad šis paminklas yra pats gražiausias įamžinimas Seinų mieste. Beje, tiek paminklas, tiek „Anykščių šileliui“ skirta skulptūra prie Vyskupų rūmų labai puošia šį miestelį.“

Paminėti poeto 189-ąsias gimimo metines iš Marijampolės atvyko „Donelaičio žemės“ redaktorius Gintaras Skamaročius. Po metų minėsime „apvalų“ jubiliejų, tad jau dabar vertėtų pamąstyti, kaip prasmingai tą datą prisiminti.

Sausio 17-ąją paminėjome vysk. A. Baranausko gimimo metines. Kalba G. Skamaročius

Kruvinąjį sekmadienį menant

ASTA PEČIULIENĖ

1991 m. kruvinojo sekmadienio minėjimas prasidėjo sausio 12-ąją, kuomet 7 val. ryto Punsko lietuvių kultūros namų (LKN) languose sužibo žiburėliai, primenantys Sausio 13-osios įvykius Lietuvoje. Tą rytą mūsų įstaigos langai nušvito žvakelių šviesa Lietuvai paskelbus pilietinę akciją „Pergalės šviesa“ (lig šiol ši akcija vadinasi „Atmintis gyva, nes liudija“). Sausio 13-ąją, 8 val. ryto, Punsko bažnyčioje buvo atnaujamos šv. Mišios žuvusių didvyrių intencija, o 19 val. organizacijų (LLB, LLD) ir įstaigų (Punsko savi-

valdybės, Punsko Dariaus ir Girėno mokyklos, Punsko LKN) delegacijos padėjo gėlių prie paminklo Laisvės kovotojams Punske, Lietuvos partizanų g.

Paskui nuskubėjome į senąsias kapines prie Lietuvos 100-mečiui skirtos varpo skulptūros. Susirinkusiųjų buvo vos saujelė. Sugiedoję Lietuvos himną, išklausėme Lenkijos lietuvių bendruomenės pirmininkės J. Malinauskaitės-Vektorienės sveikinimo. Žodį tarė taip pat dominikonų vienuolis – tėvas Mindaugas Slapšinskas OP iš Vilniaus. Įsiliepsno-

jus laužui, informaciją apie kraupius 1991 m. įvykius paskaitė Punsko Kovo 11-osios licejaus pirmos klasės mokiniai Inesa Nevulytė ir Eimantas Uzdila (auklėtojas D. Valinčius). Labai ačiū tiek mokiniams, tiek mokytojui. Po to skambėjo dainos bei Algio Uzdilos eilės „Kruvinas rytas“. Dainavome patriotines lietuvių liaudies, partizanų dainas. Galiausiai sugiedojo giesmę „Marija, Marija“. Plazdančios trispalvės vėliavos liudijo apie vėjuotą ir stingdantį vakarą, bet susirinkusiųjų širdys buvo karštos.

Ačiū visiems, kas dalyvavo minėjime. Buvo šalta ir žvarbu, bet juk jokie šalčiai neatbaidė ir tų, kurie 1991 m. stoji prieš rusų tankus Vilniuje ties TV bokštu. Tai prisimenant tuoj pat širdis įsiliepsnoja ir džiūgauja, kad jų auka nenuėjo perniek. Mums dabar belieka tik ateiti ir atiduoti pagarbą didvyriams.

Šiais metais Seinuose Laisvės gynėjų diena buvo paminėta jaukiu susitikimu „Lietuvių namuose“. Pradžioje planuota Sausio 13-osios nakties įvykius paminėti mažojoje salėje, tačiau susibūrė visai nemažai žmonių, tad renginys vyko žiūrovų salėje. Scenarijų paruošė ir poezijos posmų parinko Janina Macukonienė, jai talkino Dalia Astrauskienė ir Onutė Nevulienė. Programoje dalyvavo „Lietuvių namų“ saviveiklininkai, mokytojai. Kas poezijos paskaitė, kas pasidalijo anų laikų prisiminimais.

Alėnės Vaišulytės nuotr.

2023-ieji Punsko lietuvių kultūros namuose

ASTA PEČIULIENĖ

Užversta dar viena knyga, dar viena didžiulė partitė ant pečių juntama, galybės įveiktų iššūkių, įgyvendintų prasmingų ir atsakingų darbų. Visa tai jau praeitis, visa tai sugulė į 2023-ųjų prisiminimus.

Praėję metai Punsko lietuvių kultūros namams (LKN) buvo itin darbingi ir reiklūs. Pasvėrus visų metų veiklą, skaičiai yra įspūdingi. Punsko LKN 9 meno kolektyvuose priskaičiavome apie 340 dalyvių. Kolektyvai koncertavo 97 kartus, 58 – tai koncertai išvykus. Daugiausia kartų

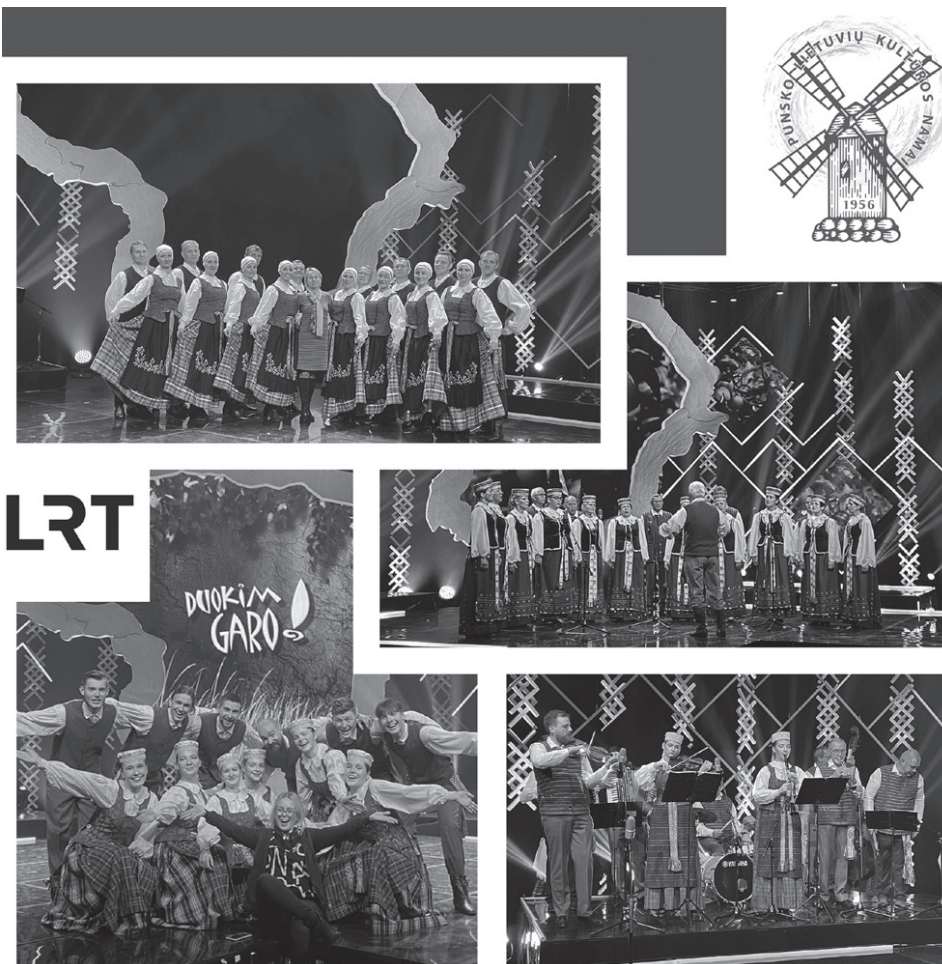
pasirodė mišrus choras „Dzūkija“ ir kapela „Klumpė“ (po 15), Klojimo teatras ir šokių grupė „Vyčiai“ (14 koncertų), 11 kartų jaunių teatras „Kregždė“, 10 – choreografinis sambūris „Jotva“. Kiti ansambliai koncertavo mažiau nei 10 kartų. Kultūros namų salėje ir skansene vyko 39 renginiai, 17 iš jų suorganizavo LKN. Kultūros namų erdvėse buvo surengta 11 parodų (daugiausia meno, viena pažintinė, mokslinė).

Lietuvių dvisavaitinis žurnalas „Aušra“ – tai mūsų įstaigos veidas ir atspindys. Visuomet stengiamės

kuo daugiau informacijos pateikti bendruomenei apie mūsų veiklą, bet buvę ir tokių įvykių, renginių, išvykų, kuriais neturėjome kada pasigirti. Todėl dabar apie tai, apie ką dar nebuvo rašyta „Aušros“ puslapiuose.

Visi ansambliciai jau nuo pernai ruošiasi dalyvauti šimtmetį menančioje Dainų šventėje. 2024 m. į Dainų dieną planuoja vykti choras „Dzūkija“ ir jaunimo vokalinis ansamblis „Balsynėlis“, Šokių dieną – šokių grupė „Vyčiai“ (jaunimo ir vyresniųjų grupės), Teatro dieną – Klojimo teatras, o pirmą kartą į Ansamblių vakarą – „Jotvos“ jaunimo ir merginų grupė bei kapelos „Klumpė“ muzikantai. „Jotva“ pirmą kartą dalyvaus Ansamblių vakare, o „Klumpė“ bene trečią kartą, bet pirmą – gros akompanuojančių kapelų sudėtyje. Klausiu vadovo: ką tai reiškia? Pasirodo, Ansamblių vakare groja daug muzikantų ir kapelų, tačiau mikrofonai yra statomi tik patiems geriausiems atlikėjams, prie kurių buvo priskirti ir Punsko „Klumpės“ muzikantai.

„Jotvai“ praėję metai buvo itin darbingi. Ansamblis, tarp kitko, dalyvavo Liaudiškų šokių konkurse „Šoktinis“ Plungėje, o vasarą Ansamblių vakaro koncerte Tauragėje. Tai buvo pasiruošimas, repeticija prieš tikrąją šventę, vyksiančią šiemet Vilniuje. „Jotva“ pernai Punske surengė du koncertus „Apie mus“ – liepos 6 d. ir prieš Žolines. Praėję metai jai buvo ypatingi dėl neeilinės sukakties – mat jau 25 metus šiam ansambliui vadovauja K. Mauliūtė. Sveikiname vadovę, kantriai ir ištvermingai auginančią vis naujas šokėjų kartas ir

Vėlinių akimirka

ugdančią jaunimą lietuviško šokio erdvėje. Džiugu, kad „Jotvos“ gretas praturtino ir senjorai bei neseniai darbą pradėjusi moterų grupė.

Choras taip pat gali pasididžiuoti savo vadovu V. Simanausku, kuris jau 20 metų vadovauja „Dzūkijai“ ir vis atsakingai kiekvieną savaitę atvažiuoja į Punską lavinti mūsų dainininkus, ugdyti meilę lietuviškai dainai. Mūsų „Dzūkija“ pastaraisiais metais vis pakeliauja po užsienius, dalyvaudama tarptautiniuose festivaliuose. Todėl ir pernai spalio mėnesį pačius šilčiausius prisiminimus parsivežė iš Turkijos, kur drauge su Alytaus KC kameriniu choru „Varsa“ dalyvavo XI tarptautiniame muzikos ir folkloro festivalyje Antalijos regione.

Klojimo teatrui 2023-ieji buvo labai darbingi ir sėkmingi. XVIII Lietuvos mėgėjų teatro šventėje „Tegyvuoja teatras“ už savo ligšiolinę aktyvią ir ilgametę veiklą bei nacionalinės dramaturgijos puoselėjimą jam buvo įteiktas Kazimieros Kymantaitės vardo prizas. O jaunių teatras „Kregždė“ su spektakliu pagal A. Mickevičiaus kūrinį „Vėlinės“ tapo XII Lietuvos vaikų ir jaunimo teatrų

apžiūros-šventės „Šimtakojis“ laureatu ir spektaklį rodė baigiamojoje šventėje Plungėje. Tai labai aukšti mūsų teatrų ir režisierės pasiekimai ir įvertinimai.

Kapela „Klumpė“ dalyvavo įvairiuose liaudiškos muzikos renginiuose tiek Lietuvoje, tiek Lenkijoje, bet pati įsimintiniausia praėjusių metų išvyka buvo į Kroatiją, į Tarptautinį folkloro vakarą Korčulos saloje. Dalyviai grįžo ir pakoncertavę, ir pailsėję, ir praturtėję kelionėje

patirtais neišdildomais įspūdžiais. Bene pats ryškiausias praėjusių metų „klumpiečių“ darbas – kompaktinės plokštelės „Laiko upės“ įrašymas ir išleidimas, apie ką jau plačiau rašėme „Aušros“ puslapiuose.

Šokių grupei „Vyčiai“ liepos 6 d. teko dalyvauti puikiam šokių festivalyje „Linksminkimos“ Jurbarko, vykusiame nepaprastai gražioje vietoje – gamtoje, ant Nemuno kranto, ir drauge su visais Jurbarko gyventojais ir svečiais giedoti Lietuvos himną. Pakerėjo mus ne tik vieta, bet ir Jurbarko šokių kolektyvo „Nemunėlis“ vaišingumas ir svetingumas. Daug smagumo ir džiaugsmo „Vyčiai“ suteikė Sardinijos delegacijai, kuri saulėtą liepos popietę ant Seivio ežero kranto, „Šilo“ sodyboje, suorganizavo kulinarinius mokymus ir sardinietiško patiekalo degustaciją. Mes skaniai pavalgėme, o italai pamatė lietuviškų šokių. Pakvietėme juos kartu sušokti lietuvių folklorinius šokius. Kalbant apie šokėjus, verta paminėti, jog vyriausieji „Puniukai“ koncertavo Suvalkų profesinėje kolegijoje (PUZ), kur vyko Nacionalinis E. Ožėškovo apysakos „Nad Niemnem“ („Prie Nemuno“) skaitymas.

Prieš Kalėdas Klojimo teatro artistai bei vaikų teatras „Kregždutė“

„Balsynėlis“

Teatrų artistai

pakvietė visus į savo premjerą. LKN scenoje parodė nuotaikingą R. Skučaitės spektaklį „Mergytė ieško pasakos“. Smagu buvo matyti visas šeimas ar šeimų narius, vaidinančius scenoje (Ališauskų, Bliūdžių, Misiukonių, Paransevičių, Ireną Lilą su sūnumi Arnoldu ir kt.).

Metų pabaigoje surengėme dar ir labdaros akciją „Pasidalink“, kurios metu pristatėme naujai išleistą „Klumpės“ plokštelę. Tuo pačiu noriu pavišinti, jog antrus metus iš eilės rinkome pinigus Ukrainai – kaip pagalbą ukrainiečiams, nukentėjusiems nuo karo negandų. Dvejų metų aukos siekė 5.730 zlotų ir 40 eurų (2022 metais surinkta 2.730 zł ir 20 Eur, 2023 metais – 3.000 zł ir 20 Eur). Nuoširdžiai ačiū visiems aukotojams.

Didelis sujudimas visam Punsco krašte, tuo pačiu ir Punsco LKN ansamblių gretose, kilo dėl laidos „Duokim garo!“ apie Punską filmavimo. Rugsėjo pabaigoje buvo atvykę laidos prodiuseris Saulius Basijokas su filmuotoju Žygimantu Augustu. Jie skyrė visą dieną medžiagos filmavimui. O spalio–gruodžio mėn. visi mūsų kolektyvai vyko į Vilnių, į LRT studiją, kad parodytų Punsco krašto meninį potencialą. Tikiuosi, jog daugelis matėte „Duokim garo!“ laidą LRT televizijoje ir buvote lai-

mingi, kad kartu kuriame didžiulį turtą ir pasididžiavimą savo kraštui. Norėčiau nuoširdžiai padėkoti Punsco valsčiaus viršaičiui V. Liškauskui ir Seinų „Žiburio“ mokyklos direktoriui A. Vaicekauskui, kurie prisidėjo prie transporto išlaidų vežant kolektyvus į Vilnių. Ačiū ir laidos režisierėi Rasai Zakarei už puikiai parengtą „Duokim garo!“ laidą.

LKN veikla labai daug priklauso nuo finansavimo. Praėjusiais metais mus dosniai rėmė Lenkijos vidaus reikalų ir administracijos ministerija (MSWiA), Nacionalinis kultūros centras (NCK), Valstybinis žemės ūkio rėmimo centras (KOWR), Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerija. Dalį projektų teikėme kartu su Lenkijos lietuvių draugija Palenkės vaivadijos maršalkos įstaigai, kuri taip pat rėmė mūsų renginius. Už visa tariame nuoširdžiai ačiū. Gautos lėšos džiugino vaikų širdis, suteikė galimybę suorganizuoti aukšto meninio lygio renginius, svetingai priimti atvykusius į renginius ansamblius.

Noriu padėkoti taip pat Punsco savivaldybės darbuotojoms Onutei Kliučinskienei, Alicijai ir Editai Birgelytėms, kurios rašė, kūrė paraiškas mūsų ansamblių veiklai remti, prisidėjo organizuojant renginius. Atskirą padėkos žodį tariau Lietuvos tautodailininkų sąjungai, jos pirmininkui Jonui Rudzinskui, su kuriuo bendradarbiaujame jau keliolika metų ir kuris visuomet mums dovanoja pačius gražiausius meno parodas, atvežtas iš įvairių Lietuvos kampelių.

Ačiū visiems Punsco LKN ansamblių dalyviams, kolektyvų vadovams, visai šauniai darbuotojų komandai, kuri puikiai supranta savo vaidmenį mūsų krašte, kuri siekia, „kad giria žaliuotų“. Į taip pavadintą šimtmetį menančią Dainų šventę Lietuvoje kviečiame visus jau šiandien. Visi drauge įrodykim, kad Punsco krašte giria žaliuos!!!

Vienos iš meno parodų akimirka

Švietimas vėl bus reformuojamas

PETRAS MAKSIMAVIČIUS

Jau pripratome, kad pasikeitus šalies valdžiai prasideda naujos reformos. Tai natūralu, kadangi toks yra politinis gyvenimas. Rinkimų metu piliečiai įvertina, ar keisti valdžią, ar dar vienai kadencijai pavesti valdyti kraštą. Laimi sugebantys pasiūlyti arba pažadėti naujoves, kurios pagerintų žmonių gyvenimą. Taip veikia demokratinės visuomenės. Gal ir gerai, kadangi pernelyg ilgai užsibuvę valdžioje žmonės pradeda tikėti tik savimi ir vis labiau nebegirdi kitų. Gal taip įvyko ir Lenkijoje, kai praėjusių metų pabaigoje pasikeitė valdančioji dauguma. Tiesą sakant, gyvename įdomiais laikais. Šis laikotarpis, be jokios abejonės, pateks į istorijos vadovėlius. Tačiau ne apie tai noriu rašyti.

Grįžtant prie reformų, reikėtų pabrėžti kelis dalykus. Jos neišvenigiamos, kadangi aplink mus keičiasi pasaulis ir valstybė ar visuomenė turi prie to prisitaikyti. Tačiau vienos reformos paveikia mūsų gyvenimą labiau, kitos mažiau. Kitaip sakant, vienas galima įgyvendinti ir labai greit pamatyti rezultatus, kitų įgyvendinimas trunka ilgai, o rezultatus

galime išvysti po dešimtmečio (tada, kai reformos sumanytojų jau seniai nebus valdžioje). Tokių sričių daug: sveikatos ar krašto apsauga, pensijų sistema, gamtos apsauga ir pan. Prie šių gyvenimo sričių priskirčiau taip pat švietimą. Juk pertvarkius švietimo modelį visuomet reikia palaukti bent dešimtmetį, kad pamatytum, ar pasirinkti sprendimai buvo teisingi. Vaizdžiai sakant – vaikų ugdymas, tai ne viščiukų auginimas. Čia procesai vyksta ilgai ir reikalauja ypatingo dėmesio.

Lenkijos lietuviai matė jau daug švietimo sistemos reformų. Tautinių mažumų švietimas turi ir papildomų niuansų. Aš taip pat atsimenu mokyklų stambinimo vajų praėjusio amžiaus devintajame dešimtmetyje, vėliau gimnazijų kūrimą ir naikinimą, bandymą stiprinti profesinį mokymą ir kt. Lietuvių švietimas išliko, tačiau taip pat turėjo prisitaikyti, nors ir patyrė nemažai nuostolių. Tikriausiai dar atsimenate, kiek daug Seinų savivaldybėje ir mieste buvo mokyklų, kuriose dėstyta lietuvių kalba kaip neprivalomas dalykas. Aš pats 8 metus tokią lankiau. Prasidėjus

naujai švietimo reformai ir gimnazijų kūrimui, pirmoji lietuviškos gimnazijos klasė įsikūrė dabartinio Seinų licejaus patalpose, o pradėjus riboti jos veiklą – protestuojant kelioms savaitėms mokiniai atsidūrė Punske. Tai buvo aiškus ženklas, kad reikia labai skubėti ir Seinuose kurti savarankišką, nuo savivaldybės sprendimų nepriklausomą lietuvišką mokyklą. Taip ir atsitiko.

Galvoju, koks galėtų būti išskirtinis šių visų švietimo reformų ženklas lietuvių švietimo kontekste. Sugebėta prisitaikyti, kadangi švietimo reikalai lietuvių bendruomenei visuomet buvo prioritetiniai. Tada visiškai pakako įvairių sričių mokytojų, buvo stiprus visos bendruomenės palaikymas, o Lietuvai atkūrus nepriklausomybę atsirado tiek politinė, tiek finansinė parama, savo duris atvėrė Lietuvos aukštosios mokyklos. Vadovėliai. Manau, kad kiekvienos švietimo reformos išskirtinis ženklas buvo vadovėliai, kurių niekada nepakako. Man atrodo, jog turime susitaikyti su tuo, kad ir ateityje vadovėlių, ypač popierinių, užtektinai nebus. Kiek jų spausdinimas ar nespausdinimas kenkia lietuvių švietimui, nežinau. Čia jau mokymo specialistų reikėtų klausti. Manychiau, kad vadovėlių buvimas ar nebuvimas nenulems lietuvių švietimo likimo. Labiau reikėtų bijoti ne vadovėlių, bet mokytojų stygiaus, o tai, atrodo, greit taps opi problema.

Grįžkime prie naujos vyriausybės skelbiamų planų reformuoti švietimo sistemą. Iš to, kas pasakojama,

Petro Maksimavičiaus nuotr.

„Jotvos“ šokėjai Punske

LR švietimo ministrė Jurgita Šiugždinienė „Žiburyje“

tam tikrą braižą jau galime pamatyti. Aš pritariu tiems, kurie sako, jog Lenkijoje švietimas tapo labai ideologizuotas. Buvo siekiama (o gal tai ir tęsis), kad vaikų ir jaunimo švietimas tarnautų pagrindiniam tikslui – tautinės valstybės kūrimui. Ir nebūtų čia nieko blogo, jeigu šalia to atsirastų platesnis požiūris į supantį pasaulį, kritinio mąstymo, savarankiškumo ieškant atsakymų į įvairius klausimus ugdymas. Šiandien, modernių technologijų sparčios plėtotės laikais, sudėtinga sukurti tokį švietimo modelį, kuris remtųsi tik politikų parinktais privalomų lektūrų sąrašais ir kryptingai parengtomis mokymo programomis. Jau nekalbant apie tai, kad toks mokyklos modelis tapo nemažu iššūkiu tautinių mažumų atstovams. Tarkime, kaip perteikti mokiniams žinias apie meilę lenkų kalbai ir besąlygišką pasididžiavimą šalies raida, jeigu jie taip pat norėtų mylėti savo gimtąją kalbą ir didžiuotis dvasinės Tėvynės pasiekimais.

Naujoji švietimo ministrė jau pranešė, kad stengsis pagerinti mokytojų darbo sąlygas, didins atlyginimus, kad jie taptų konkurencingi kitų profesijų atlyginimams. Taip pat skelbiama, kad bus mažinami mokymo krūviai, laikantis principo „mažiau reiškia daugiau“. Seniai lankiau

mokyklą, tačiau ir man atrodo, jog siekti ugdyti kompetencijas, o ne tik – kad mokiniai įsisavintų žinias, yra teisinga. Gali nebelikti taip pat dažnai kritikuojamos istorijos ir dabarties pamokos, kur ypač mokytojams buvo sudėtinga vertinti naujausios istorijos įvykius. Galbūt sumažės namų darbų, mat ypač jaunesnėse klasėse tėvai turi padėti vaikams įveikti užduotis. Nors šiuo atveju tikriausiai daug lemia pačių mokytojų mokymo strategija.

Prasidėjusios konsultacijos su švietimo sistemos darbuotojais parodė,

kad yra ir daugiau pasiūlymų. Tarkime, atsisakyti pažymių vertinant mokinių sporto, muzikos ar dailės pasiekimus. Tai taip pat būtų teisingas žingsnis, kadangi ne visi vaikai gimsta vienodai gabūs šiose srityse. Mokytojai ir dabar sugeba šį klausimą neblogai spręsti, dažniausiai visiems rašydami aukščiausius įvertinimus, tačiau dėl to gal ir logiška būtų visiškai atsisakyti vertinimo pažymiais.

Laikui bėgant, matyt, atsiras ir daugiau pasiūlymų, kaip reformuoti Lenkijoje švietimo sistemą. Tai būtina daryti vien dėl to, kad būtų išspręstas už mokyklos ribų teikiamų korepeticijų klausimas. Mums ši problema gal ne taip labai aktuali, tačiau kiek teko girdėti, didžiuosiuose miestuose tai dažnai primena atskiros, autonomiškos švietimo sistemos egzistavimą.

O kas laukia lietuvių bendruomenės? Prasidėjus reformoms bus geras metas priminti ir tautinių mažumų švietimo klausimus, ypač jo finansavimo, aprūpinimo mokymo priemonėmis. Tai bus metas, kai turėsime taip pat labai rimtai galvoti apie mokytojų trūkumą, o ši problema kiekvienais metais tik gilės.

Suvalkų darželinukai

„Žinau, kad nieko nežinau“. Apie maisto švaistymą

JURGITA STANKAUSKAITĖ

Skaitmeninės informacijos eroje pasaulio žinių srautai žmones pasiekia nepalyginamai greičiau nei XX a. pabaigoje. Šiandien nereikia kas dieną pirkti laikraščių arba vakare laukti prie televizoriaus naujienų laidos, norint sužinoti, kurie naujaisi įvykiai šalyje ir užsienyje. Užtenka pavartyti pačios „Aušros“ puslapius, kad suprastume, jog šiais laikais spausdintas žodis nėra ir nebus greitesnis už skaitmeninį. Internetu prieinamų straipsnių gana daug, o žinių portalų skelbiamos naujienos gali kartais net užgožti skaitytoją. Nelengva pasimesti atsirenkant norimą informaciją. Teigiama, kad šiuo atveju iš spausdintų išsirančios žinios yra patikimesnės ir nuo individo nukelia atsakomybę išsirinkti tinkamus tekstus. Nepaisant to, šiuolaikiniai žmonės yra tiek išsibarstę, kad ir vertingą informaciją skanduojančios viršeliai nepadedą atsipeikėti dėl nukreiptos į jį problemos. Žmonės neatsakingai vartoja maistą, švaistydami jį milžiniškais kiekiais. Apie šią problemą rašoma jau daugelį metų, kartais šia tema pasirodo viena kita reklama, tačiau niekaip nepavyksta rasti tinkamo sprendimo būdo. Kodėl?

VARTOTOJIŠKA VISUOMENĖ

Vartotojus pasiekia daugiau informacijos, skatinančios pirkti, vartoti, naudoti, keisti. Iš tiesų mažiau yra anksčiau minėtų reklamų, kuriomis bandoma vartotojus atgręžti į perteklinio vartojimo problemą, skatinama saugoti gamtą, atsakingai

Jurgitos Stankauskaitės nuotr.

pirkti maisto produktus, pagalvoti apie savo ir kitų sveiką gyvenimą. Ar įmanoma pakeisti persvarą? Abejotina. Viskas pasaulyje sukasi aplink vartojimo gausą, kadangi viskas stovi ant pirkimo ir pardavimo pamato.

2021 metų duomenimis, pasaulyje išmetamas trečdalis maisto. Pačioje Europos Sąjungoje kasmet jo iššvaistoma apie 87,6 mln. tonų – 20 % viso pagaminto maisto.

Didžiausia verslų dalis susitelkusi ties siūlomų prekių pardavimu, o štai televizija irgi išsilaiko dėl reklamų. Šiandien populiarus nuomonės

formuotojų užsiėmimas socialiniuose tinkluose taip pat daugiausia remiasi reklamuojamų prekių siūlymu.

Žmogus neapgalvotai perka prekes, nesusimąstydamas apie jų kiekį ar realų poreikį. Kartais virtuvės spintelės lūžta nuo kelių pakelių kruopų, sukauptų kilogramų miltų, o šaldytuve pasislėpusios guli pasibaigusio galiojimo termino mėsos pakuotės. Patariama prieš apsiperkant ruošti būtiniausių pirkinių sąrašą, planuoti dienos patiekalus iš jau turimų produktų ir, kas labai svarbu, gaminti tiek, kiek suvalgoma, kad nebūtų maisto patiekalų pertekliaus,

kuris dažniausiai kitą dieną atsiranda šiukšliadėžėje.

„TINKAMAS VARTOTI IKI...“ VS
„GERIAUSIAS IKI...“

Kiekvienas maisto produktas privalomai turi nurodytą galiojimo terminą. Šia informacija vadovaujasi nemažai vartotojų, tačiau tikrai ne visi. Pasak pastarųjų, pasibaigus galiojimo terminui maistas tinkamas vartoti dar kelias dienas arba savaites. Atidarius pakuotę nusprendžiama, ką daryti su maisto produktu – suvartoti ar išmesti. Gydytojų teigimu, maistas, kurio galiojimo terminas pasibaigęs, tikrai yra tinkamas vartoti, jeigu pakuotė nėra pažeista. Pakinta tik jo kokybinės savybės, pavyzdžiui, spalva ar kvapas. Specialistai teigia, kad šiuo atveju duona gali būti kietesnė (svarbu – nesupelijusi) arba arbata netekusi stipraus aromato.

Akcentuojama, kad tiek maisto tiekėjai, tiek jo vartotojai turi kreipti dėmesį į užrašą: „Tinkamas vartoti iki...“ arba „Geriausias iki...“. Pirmasis reiškia, kad pasibaigus galiojimo terminui produktas gali būti nesaugus žmogaus sveikatai (mėsa, žuvis, pienas ir pan.). Antrasis – produkto kokybė geriausia iki nurodytos datos, tačiau jai pasibaigus jis vis dar tinkamas vartoti.

LIETUVA PRIĖMĖ SPRENDIMĄ

Nuo 2024 m. sausio 1 d. Lietuvoje siūloma ilgiau prekiauti maisto produktais, nei nurodo data ant pakuotės. Specialistai teigia, kad nemažas kiekis produktų su pasibaigusiu galiojimo laiku vis dar yra tinkami vartoti net kelias savaites. Lietuva šį sprendimą pasirinko, remdamasi Slovakijoje priimta praktika – maisto produktus su pasibaigusiu galiojimo terminu vartoti dar 45 dienas, jeigu

pakuotė yra nepažeista. Numatoma, jog tokie produktai bus pažymėti atskiru lipduku, kad parduotuvių klientams juos būtų lengviau atpažinti. Pabrėžtina, kad kol kas Lietuvos Seimas leido tokį sprendimą priimti bakalėjos prekėms, kurioms priskiriami makaronai, kruopos, cukrus, miltai, kava, arbata, džiovinti vaisiai, konservuoti maisto produktai, riešutai ir pan. Tačiau nuo prekybos tinklų priklausys šio sprendimo pasirinkimas, mat kai kurie iš jų taiko nuolaidas produktams su besibaigiančiu galiojimo

terminu, kiti bijo, kad padaugės skundų dėl įsigyto sugedusio maisto arba apsinuodijimo.

„ŽINAU, KAD NIEKO NEŽINAU“

2021 metų duomenimis, pasaulyje išmetamas trečdalis maisto. Pačioje Europos Sąjungoje kasmet jo iššvaistoma apie 87,6 mln. tonų – 20 % viso pagaminto maisto. Veltui išmetamas maistas, kuriam pagaminti reikia išteklių, t. y. žemės, vandens, energijos, žaliavos. Jungtinių Tautų planu „siekiama per pusę sumažinti vienam gyventojui maisto švaistymą mažmeniniu ir vartotojų lygiu“ (zum.lrv.lt). Anksčiau buvo manoma, kad ši problema susijusi tik su turtingiausiomis pasaulio šalimis. Tačiau šiandien yra žinoma, kad neaiškumų kyla dėl informacijos apie maisto galiojimo terminą perdavimo trūkumų. Lenkijoje vienas žmogus kasmet išmeta apie 350 kg nesuvaroto maisto. Ne be reikalo turime dar ir vadinamąjį *zero waste* – gyvenimo būdą, kurį pasirinkę žmonės ne tik mažina šiukšlių kiekį ir plastiko naudojimą, bet ir gerina sąmoningą maisto pasirinkimą ir vartojimą. Galbūt ne visada reikia lįsti į kraštutinumus, tačiau lengvų pokyčių taikymas savo gyvenime veda apskritai prie teigiamos pasaulėžiūros, perduodamos kitoms kartoms. Vartotojiškumas neteikia laimės, priešingai – jis dirgina vartotojo smegenis neigiamomis emocijomis, tolindamas nuo gamtos, mąstymo apie ją kaip apie žmogaus dalį.

Anksčiau pateikta graikų filosofo Sokrato mintis aktuali ne vienoje žmogaus gyvenimo srityje net ir po kelių tūkstančių metų. Visko žinoti irgi neįmanoma, tačiau šviestis, domėtis ir taikyti savo kasdienybėje galima bet kuriuo gyvenimo periodu, kad be jokios gėdos būtų galima pasakyti: „Padariau, ką galėjau, o kas gali, tas tegul padaro geriau“ (Ciceronas).

Jungtios Stankauskaitės nuotr.

Kunigas Silvestras Leonavičius

ALGIMANTAS KATILIUS

Silvestras Leonavičius gimė 1843 m. gruodžio 16 d. Leskavos kaime, Plutiškių parapijoje, Silvestro ir Onos (Baltrušaitytės) Leonavičių šeimoje. Jis buvo antras vaikas (pirmas greitai po gimdymo mirė). Šeimoje užaugo iš viso dešimt vaikų. Jauniausias Silvestro brolis Petras, gimęs 1864-aisiais, už jį jaunesnis daugiau nei dvidešimt metų. Šio brolio mokymu rūpinosi jau kunigas būdamas Silvestras. Petras Leonas (Leonavičius) tapo teisininku. Buvo Lietuvos Respublikos teisingumo ir vidaus reikalų ministras, universiteto profesorius. S. Leonavičius mokėsi privačiai, Garliavos pradžios mokykloje. Aukštesnio mokslo siekė Smalėnuose. Čia 1839 m. įsikūrę vienuoliai reformatai įkūrė mokyklą. Jonas Totoraitis apie ją rašė: „Reformatai, apsigyvenę Smalėnuose, įsteigė aukštesnę negu parapiinę mokyklą, kurioje gana daug lietuvių vaikų ieškodavo šviesos. Kai kurie, baigę Smalėnų mokyklą, eidavo į Marijampolės progimnaziją, kiti, tų pačių vienuolių pramokyti lotyniškai, stodavo į Seinų seminariją. <...> Ta reformatų mokykla buvo nebloga, pralavindavo vaikus pusėtinai. Lietuviai juo labiau noromis leisdavo į ją savo vaikus, kad ten mokslas, ir maistas atsiedavo labai pigiai“ (Jonas Totoraitis, *Sūduvos Suvalkijos istorija*, dalis 1, Marijampolė: Piko valanda, 2003, p. 519).

Taigi mokslo Smalėnuose pakako, kad S. Leonavičius galėtų stoti į Seinų kunigų seminariją. Jis tuo ir pasinaudojo. Įstojo 1864-aisiais. Galima pažymėti vieną įdomų faktą, kad tų metų pavasarį ir rudenį į seminariją buvo priimti 64 auklėtiniai. Tai didžiausias priimtų klierikų skaičius

per visą Seinų kunigų seminarijos veikimo laikotarpį. Tiesa, kunigystės šventimus gavo tik pusė priimtųjų, t. y. 32 asmenys (Algimantas Katilius, *Katalikų dvasininkijos rengimas Seinų kunigų seminarijoje (XIX a.–XX a. pradžia)*, Vilnius: LII leidykla, 2009, p. 174). S. Leonavičiaus studijos Seinų kunigų seminarijoje sutapo su vyskupo Konstantino Irenėjaus Lubenskiego vykdytomis reformomis. Pagal vyskupo numatytą planą, mokslas čia turėjo trukti šešerius metus. Pirmieji mokslo metai buvo skirti parengiamajam kursui, antrieji ir tretieji – filosofijos studijoms, o likusieji – teologijos disciplinų studijoms. Tačiau dėl lėšų ir patalpų trūkumo to nepavyko įgyvendinti. Tačiau K. I. Lubenskiego laikais seminarijoje buvo dėstomos matematika, literatūra, graikų, prancūzų, o norintiems vokiečių kalbos.

Po 1863 m. sukilimo prasidėjo Seinų kunigų seminarijos klierikų lietuvių tautinės savimonės formavimasis, jos pagyvėjimas ir mėginimai įsitraukti į tautinio atgimimo veiklą. Šios permainos sietinos su vyskupo K. I. Lubenskiego pertvarkymais seminarijoje. J. Totoraitis tuo laiku vyravusią dvasią taip apibūdino: „Beveik visi klierikai buvo lietuviai, lenkų buvo tik keli. Tautinio lietuvių susipratimo nebuvo, bet pakelimas seminarijos mokslo vedė juos prie to. Niekas lietuviams auklėtiniams, nors vis kalbantiems lenkiškai, negynė nei kliudė gyventi savu lietuvišku gyvenimu. Kaip žmonės, taip klierikai mėgo daug lietuviškai dainuoti. Vakaraus poilsio laiku seminarija skambėdavo nuo lietuviškų dainų. Per vakaciją klierikai prisirinkdavo nuo giminių ir pažįstamų naujų dainų ir per metus

jas dainuodavo. Beveik kiekvienas klierikas turėjo dainų rinkinėlį, vadinamą dainų „kantičkomis“ (Jonas Totoraitis, „Iš mūsų atgijimo istorijos“, in: *Ateities spinduliai*, 1916, Nr. 1, p. 40). Konkrečiai veiklai paskatino seminarijos lenkų kalbos ir literatūros profesorius Stanislovas Jamiolkovskis, kuris čia dirbo 1864–1872 metais. Anot J. Totoraičio, šis profesorius gėrėjosi klierikų dainuojamomis lietuviškomis dainomis, net pats buvo pramokęs lietuvių kalbos ir ragino klierikus rinkti tas dainas kaip lietuvių poezijos pavyzdžius (Jonas Totoraitis, „Iš mūsų atgijimo istorijos“..., p. 40; plg. Kun. Adomo Grinevičiaus-Jungto atsiminimų bruožai, in: *Žvaigždė*, 1925, Nr. 8, p. 6, Nr. 9, p. 14). Maža to, profesorius S. Jamiolkovskis per literatūros pamokas įdiegdavo meilę literatūrai ir norą rašyti. Ši lietuviškoji dvasia veikė ir klieriką S. Leonavičių.

Seminariją jis baigė 1869-aisiais. Tais metais iš Seinų buvo ištremtas vyskupas K. I. Lubenskius. Kelyje į tremties vietą jis mirė. Tad Seinuose nebuvo kam klierikus šventinti kunigais. Dėl to Seinų kunigų seminarijos auklėtiniai vyko į Kauną pas vyskupą Motiejų Valančių, kad gautų reikiamus šventimus. S. Leonavičius kunigu įšventintas 1869 m. rugsėjo 2 d. Po šventimų jauniems kunigams vysk. M. Valančius palinkėjo būti drąsiais ir ištvermingais kovotojais dėl katalikų tikybos, visuomet pasirengusiais dėl jos kentėti bausmes nuo rusų valdžios. O jis, vyskupas, visada esąs pasirengęs priverstinei kėlionei ir jo lagaminas visuomet esąs parengtas (Petras Leonas, *A. a. kunigas Silvestras Leonavičius (Leonas)*, Kaunas: „Raidės“ spaustuvė, 1932,

p. 25–26). Pirmąsias šv. Mišias S. Leonavičius laikė savo gimtinės Plutiškių bažnyčioje. Po pamaldų į tėviškę privažiavo daug žmonių, kviestų ir nekviestų. Buvo daug kunigų ir tarp jų keletas baltai apsirengusių marijonų vienuolių iš Marijampolės.

Po seminarijos baigimo kun. S. Leonavičius paskirtas vikaru į Veisiejų parapiją. Nuo 1831 m. iki mirties Veisiejų klebonas buvo kaunainikas, buvęs Seinų vyskupijos administratorius Jokūbas Choinskis. Jis mirė 1869 m. rugpjūčio 4 d., t. y. dar prieš paskiriant S. Leonavičių Veisiejų vikaru. Jonas Reitelaitis apie kan. J. Choinskio ganytojavimą rašė, kad jo ilgų lenkiškų pamokslų ir katekizavimo negalima pavadinti žmonių švietimu, nes mažai buvo suprantančių klausytojų (Jonas Reitelaitis, „Veisiejai“, in: *Tauta ir žodis. Humanitarinių mokslų fakulteto leidinys*, kn. 5, Kaunas, 1928, p. 300). Nauju klebonu buvo paskirtas kun. Kazimieras Sakevičius. Kun. S. Leonavičius greitai atkreipė dėmesį į nenormalią padėtį parapijoje. J. Totoraitis rašė: „Žmonės tos parapijos, kaip apskritai tuo laiku dzukai, nemokėjo nei poterių, nei įsakymų, nei katekizmo ne tik lietuviškai, bet nei lenkiškai, nes lenkų kalba buvo jiems, arba labai mažai suprantama arba visai nesuprantama. Buvo jie, kaip man pabrėždamas pasakojo pats kun. Leonavičius, tik krikštyti pagoniai, nemokėjusieji lemtai nė persižegnoti. Kun. Leonavičiaus kalbinamas tos parapijos klebonas Sakevičius ėmė ir pats sakyti lietuviškus pamokslus ir leido tai daryti vikarui“ (Jonas Totoraitis, *Lietuvos atgijimas*, Chicago, Ill.: „Draugo“ spauda, [1922], p. 95–96). J. Reitelaitis savo monografijoje apie Veisiejus nurodo, kad 1869 m. kalėdodamas kun. S. Leonavičius rado vieną penkiolikos namų didumo kaimelį, kuriame žmonės mokėjo lenkiškai, ir pačiuose Veisiejuose buvo keletas lenkų, o šiaip visa parapija buvusi lietuvių gyvenama ir

kalbėjo tik lietuviškai. Vien lenkiškai kalbantys parapijiečiai mokėjo lenkiškai poterius, o kiti parapijos žmonės nemokėjo poterių nei lenkiškai, nei lietuviškai. Dėl to kun. S. Leonavičius parsigabeno 150 egzempliorių kun. Mykolo Brundzos išleisto elementoriaus ir išdalijo parapijiečiams bei žiūrėjo, kad jauni ir maži išmoktų skaityti. Tame elementoriuje buvo poteriai ir katekizmas, tai jaunuoliai turėjo išmokti poterius lietuvių kalba. Sunkiau buvo vyresniesiems išmokti poterius (Jonas Reitelaitis, „Veisiejai“, p. 299).

Toliau vardijame parapijas, kuriose kun. S. Leonavičiui teko kunigauti. P. Leonas savo knygoje pateikia smulkesnių detalių apie gyvenimą vienoje ar kitoje parapijoje. Veisiejų parapiją apibūdino kaip neturtinę. Jis rašė: „Ir Plutiškių parapijos ūkininkai nekoki turtuoliai, o vis dėlto, kai ūkininkės nešdavo aukas ant „Dievo stalo“ bažnyčioje padėti, tai nešdavo sviesto, sūrių, kiaušinių. O kai mano tėvelis ir brolis nuvažiavo į Veisiejus brolio aplankyti, tai ten klebono šeimininkė davė parvežti ir parodyti, ką dzukai deda ant „Dievo stalo“, grikių košės.“ Klebonas K. Sakevičius net važiavo į Seinus prašyti, kad vikarą S. Leonavičių paskirtų į turtingesnę parapiją. Kaip matyti iš Seinų vyskupijos administratoriaus 1871 m. kovo 1/13 d. rašto Suvalkų gubernatoriui, iš Veisiejų Leonavičius paskyrė Vilkaviškio parapijos vikaru ir juo buvo iki 1872 m. rugsėjo 30 d. Seinų vyskupijos administratoriaus 1872 m. rugsėjo 19/spalio 1 d. raštas Suvalkų gubernatoriui byloja, kad minėtas kunigas paskirtas Naumiesčio parapijos vikaru ir juo buvo iki 1875 m. Seinų vyskupo P. P. Viežbovskio 1875 m. sausio 1/13 d. rašte Suvalkų gubernatoriui rašoma, kad kun. S. Leonavičius paskyrė Šunskų filijos vikaru. Apie vikaravimą Šunskuose P. Leonas rašo, kad klebonas Simonas Kudirkevičius (P. Leono tekste nurodomas Strimavičius) ir

ten rezidavęs klebono brolis, buvęs pranciškonas Bonaventūra Kudirkevičius kunigą Leonavičių pamilo. Tačiau klebonas Kudirkevičius 1875 m. birželio 9 d. mirė ir atkeltas naujas klebonas Simonas Varkala iš karto nesugyveno su vikaru. Seinų vyskupo P. P. Viežbovskio 1876 m. sausio 3/15 d. raštas Suvalkų gubernatoriui byloja, kad kun. S. Leonavičius paskirtas Krosnos parapijos vikaru. Apie šį perkėlimą P. Leonas rašo, kad tai buvo broliui bausmė, nes visi žinojo apie Krosnos klebono nesugyvenamą būdą. Iš Seinų vyskupo P. P. Viežbovskio 1876 m. birželio 1/13 d. rašto Suvalkų gubernatoriui sužinome, kad jis paskyrė kun. S. Leonavičių Vygrių parapijos vikaru. Juo buvo iki 1880 m. Materialine prasme gyvenimas S. Leonavičiui buvo sunkiausias, nes klebonas buvęs toks šykštus, kad net maisto nuo savęs turėjo prisidėti. Vygriuose atsitiko toks įvykis. Apylinkės rusai sentikiai naktimis atvažiuodavo vogti irstančio vienuolyno plytų. Kartą S. Leonavičius išgirdo besidarbuojančius vagis ir išėjo jų išvaikyti. Jam beeinant vienas iš sentikių užsimojo kirviu kirsti, bet vikarui pavyko kirvį atmušti. S. Leonavičius buvo stiprus vyras.

1880–1883 m. jis buvo Metelių vikaras. Apie vikaravimą Meteliuose P. Leonas atsiliepė teigiamai: parapija gana turtinga ir žmonės savi – lietuviai. Gera sugyveno ir su klebonu. 1883–1884 m. S. Leonavičius buvo Hožos arba Silvanovcų parapijos administratorius (klebonas). P. Leonas apie darbą šioje parapijoje rašė: „Būdamas energijos pilnas ir savo tikybai uolus kunigas, visu pasišventimu tarnavo liaudžiai, tad ir buvusiems unitams, kiek tai buvo galima; savaime suprantama, savo veiksmuose saugojo didžiausį atsargumą, kad nesužinotų „angelai-sargai“ (žandarai, policija, popai).“ Atostogų metu buvdamas Silvanovcuose ir pats P. Leonas matė, kaip brolis per didelę pūgą atvykusius jaunavedžius įsiveda

į miegamąjį suteikti Moterystės sakramentą arba įsiveda krikšto motiną su kūdikiu ir pakrikštija. Varšuvos generalgubernatorius savo raštu Seinų vyskupui (Nr. 705, 1883 05 12) nurodė, kad patvirtino kun. S. Leonavičių Silvanovcų parapijos administratoriumi (klebonu). 1885–1890 m. buvo Pajevonio parapijos vikaras. 1890–1896 m. Aukštosios Panemunės parapijos vikaras. 1896–1901 m. Balbieriškio parapijos vikaras, valdantis parapiją prie klebono V. Blaževičiaus. 1901–1906 m. Balbieriškio parapijos administratorius (klebonas). 1906–1917 m. Lukšių parapijos administratorius (klebonas). Juo buvo iki mirties. 1906 m. lapkričio 18 d. Lukšiuose įsteigtas „Žiburio“ draugijos skyrius. Jo steigėjas buvo vikaras kun. Juozapas Skinkys. Jis tapo draugijos skyriaus pirmininku, o klebonas S. Leonavičius išdinininku. Balbieriškio klebono vieta, galima sakyti, buvo išpirkta. Padedant Balbieriškio dvaro savininkei ar jos įgaliotiniui, kurie gyveno Varšuvoje, tarpininkaujant Varšuvos generalgubernatoriaus referentui, kuris už tarpininkavimą paprašė 200 rublių (ir jo broliai sumokėjo), buvo gautas generalgubernatoriaus sutikimas skirti S. Leonavičių klebonu (Juozas Leonavičius, *Petras Leonas – Lietuvos sąžinė (1864–1938)*, Kaunas: Technologija, 2002, p. 50). Kaip matome iš aprašymo, S. Leonavičiaus kunigo karjera buvusi vingiuota, nes ėjo administratoriaus (klebono) pareigas, o buvo pažemintas vikaru. Tas pažeminimas – tai bausmė už dvasinius patarnavimus buvusiems unitams.

Kun. S. Leonavičius ne kartą civilinės valdžios baustas. Būdamas Metelių parapijos vikaras, dažnai lankydavosi Teoline ir ten laikydavo Mišias. Už tai Varšuvos generalgubernatorius 1883 m. lapkričio 17 d. nubaudė jį 50 rublių bauda. Už kenksmingą veiklą Hožos arba Silvanovcų parapijoje tarp buvusių unitų Varšuvos generalgubernatorius

1884 m. rugsėjo 6 d. įsakė iškelti iš tos parapijos ir paskyrė 150 rublių baudą. Po šios baudos paskyrimo kun. S. Leonavičius vėl nelegaliai kišosi į stačiatikybės reikalus ir už tai Varšuvos generalgubernatoriaus 1885 m. sausio 5 d. nubautas 150 rublių bauda. Lukšių parapijoje iš parapijiečių nelegaliai rinko aukas. Varšuvos generalgubernatorius nurodė už tai atiduoti teismui. 1909 m. Suvalkų apygardos teismas nubaudė 5 rublių bauda (*Bojownicy kapłani za sprawę Kościoła i Ojczyzny w latach 1861–1915*. Opracował Paweł Kubicki, część pierwsza, t. 3, Sandomierz, 1933, p. 260–261. Plačiau apie bausmes kun. S. Leonavičiui žr. Petras Leonas, *A. a. kunigas Silvestras Leonavičius (Leonas)*, p. 35–45).

Kunigas Leonavičius rėmė „Varpo“ ir „Ūkininko“ laikraščius ir dalyvavo varpininkų veikloje. 1890 m. jis nuvyko į varpininkų suvažiavimą Petro Matulaičio tėviškėje Stebuliškių kaimė, Liudvinavo valsčiuje, Kalvarijos apskrityje. Suvažiavime dalyvavo apie trisdešimt asmenų, jam pirmininkavo Petras Matulaitis (Rimantas Miknys, „Lietuvos demokratų partija 1902–1915 metais“, in: *Lietuvių atgimimo istorijos studijos*, t. 10, Vilnius: A. Varno personalinė įmonė, 1995, p. 174). P. Leonas prisiminė, kad diskusijoje, kaip pagerinti „Ūkininko“ turinį, dalyvavo ir kun. S. Leonavičius.

Dirbdamas vikaru Naumiestyje, kun. S. Leonavičius pats parveždavo ir per kitus parsiusdavo maldaknygių seserims ir giminaitėms. Tikru knygnešiu jis tapo vikaraudamas Pajevonyje. Anot P. Leono, čia kun. S. Leonavičius tapo tikru lietuviškų laikraščių ir knygų knygnešiu iš užsienio. Pajevonio parapijos ribos siekėsi su Vokietijos siena. Važiuodamas į pasienį pas ligonį, visada parsiveždavo literatūros. Kai sužinodavo, kad pas ūkininką jau yra literatūros, tyčia apsimesdavo važiuojantis pas ligonį ir taip jos parsiveždavo. Parvežtą slėpdavo koplyčioje prie

namelio vikarams, kurioje buvo krikštijami vaikai. Kurį laiką knygnešio užsiėmimo nenutraukė tapęs Aukštosios Panemunės vikaru. Čia jis literatūros gaudavo iš Pajevonio arba brolio Jono, kuris Kybartuose dirbo akcizo valdininku. Persikėlus į Balbieriškį kun. S. Leonavičiaus knygnešio veikla nutrūko. Savo lėšomis rėmė laikraščių „Šviesa“, „Varpas“, „Ūkininkas“ leidimą (*Lazdijų krašto žmonės*, parengė Albinas Jarmala, Marijampolė: UAB „TeleSAT pressa“ leidykla, 1998, p. 83).

Kun. S. Leonavičius visą savo gyvenimą šelpė artimesnius ir tolimesnius gimines, leisdamas juos į mokslą. P. Leonas, vertindamas jo kultūrinę veiklą, rašė, kad krašto kultūrai kelti jis pirmiausia prisidėjo tuo, jog savo lėšomis didino išsimokslinusių asmenų skaičių. Be to, tarp žmonių platino laikraščius ir knygas, pradėjęs kurtis draugijoms, savo įnašais dalyvavo ne vienos jų gyvenime (Petras Leonas, *A. a. kunigas Silvestras Leonavičius (Leonas)*, p. 56).

Kaip jau minėta, paskutinė parapija, kurioje dirbo kun. S. Leonavičius, buvo Lukšiai. Čia jam teko pakelti visas skriaudas, kurias darė vokiečių kareiviai Pirmojo pasaulinio karo metais. Tai atsiliepė ir kunigo sveikatai. S. Leonavičius mirė 1917 m. vasario 10 d. Lukšiuose.

Apie kun. S. Leonavičiaus būdą P. Leonas rašė: „Mano brolis Silvestras buvo linksmo būdo, jautrios širdies vyras, sangvinikas, karštas. Savo asmens esmė jis buvo geras žmogus, geros nuotaikos visiems. Bet kartu jis buvo greitas, ūmai užsirūstinąs, atviras ir, jei kas kito pasielgime nepatikdavo jam, tai nors nepatinkamas pasielgimas būtų vyresnio padarytas, nenutylėdavo. Jis mėgdavo kompaniją: matyti pas save svečius ir vaišinti ir lankytis svečiuose, išgerti ir padainuoti. Tačiau niekad neteko man matyti jį girtą“ (Petras Leonas, *A. a. kunigas Silvestras Leonavičius (Leonas)*, p. 27–28).

Visą gyvenimą kelias vedė namo

VAIVA GRIGAITIENĖ

Didžiąją savo amžiaus dalį Juozas Uzdila gyveno ir dirbo Gdanske, tačiau su savo kraštu – su gimtine Kreivėnuose niekada nenutraukė ryšių. Kol sveikata leido, žiemą vasarą, per visas atostogas jis traukė tėviškėn, į kurią buvo giliai įleidęs savo dvasios šaknis. Sugrįžęs mindavo dviračiu pro gelstančius javų laukus ir prie sutikto žmogaus mėgdavo stabtelėjęs užkalbinti jį. Galbūt todėl daug kas jį iki šiol gerai čia prisimena. Šitaip buvo, kol čia gyveno jo tėvai, bet padėtis nepasikeitė ir tada, kada tėvų neliko. Už tai velionio ir savo vardais dėkoja šia proga visi tie, kas iš šių namų išėjo, Tau, broliene Danute, ir Tau, broli Sigitai.

NELENGVA VAIKYSTĖ

Juozas Uzdila gimė 1935 metų vasario 14 dieną Juozo ir Marijos (Jakčinskaitės) Uzdilų šeimoje. Vargingai gyvenanti sumani šeima lipdė savo ūkį sunkiu darbu ir dėlėjo plytą prie plytos naujo namo statybai bei ūkio plėtrai. Spėjo pasistatyti molinį tvartą, kaupė medžiagas namui. Bet kilęs Antrasis pasaulinis karas negailestingai sujaukė visus planus. Vokiečiai visą kieme susivežtą medžiagą namo statybai (plytas, medieną, stogą) paėmė ir Punske pastatė savo būstinę. Kai šeiminkas pasiskundė viršaičiui, tas leido per vieną dieną pasiimti turto, kiek viename vežime telpa, o 1941 metų kovą visą šeimą išvarė į Lietuvą – į Prienų rajoną, kur apgyvendino Bačkininkų kaime paliktame vokiečių ūkyje. O kadangi gamta tuštumos nemėgsta, į Kreivėnuose likusius namus atsikėlė kita šeima.

Svetimuose namuose Juozo tėvukas negalėjo apsiprasti – nesimatė namų, gimtinių, savų laukų, todėl ieškojo galimybių persikelti gyventi kuo arčiau tėviškės. Pagaliau apsiklausė vokiečio Vitlipo ir surado apleistą ūkį Radiškės kaime, Sangrūdės parapijoje, į kurį 1942 metais persikraustė su visa šeima. Buvo be galo svarbu gyventi kuo arčiau savo paliktų namų ir nuo kalnelio matyti gimtuosius Kreivėnus.

Namų jausmą Juozas Uzdila vyresnysis įskiepijo visiems savo vaikams. Visam gyvenimui įskiepijo.

Dvejus metus sūnus Juozas Uzdila lankė Senosios Radiškės pradinę mokyklą, o 1944-aisiais, ankstyvą rudenį, praūžus frontui, sugrįžo kartu su tėvais į savo namus Kreivėnuose. Gyvenimas nebuvo ramus, nes visus iš Lietuvos namo sugrįžusius persekiojo savavaliaujantys Lenkijos

pasieniečiai. Kelis kartus naktimis jie plėšė namus, o kartą Juozo tėvą vėlyvą naktį ginkluoti lenkų pasienio kariai mėgino išsitempti iš lovos ir sušaudyti, tačiau į tėvą įsikirto žmona ir vaikai, ir tuose vis dėlto prabilo žmogiškumas, kai išgirdo mažų vaikų klyksmą.

Sugrįžus šeimai namo, sūnus Juozas mokėsi Punsko pradinėje mokykloje. Kai tėtis nešė į namus armoniką, smuiką, akordeoną, Juozas muzika nesusidomėjo. Kai kiti broliai linko prie instrumentų, jis visą savo energiją skyrė mokslams. Iš Punsko pradinės išėjo į Suvalkų bendralavį licėjų. Nebuvo tuo metu patogaus susisiekimo su Suvalkais – kursavo tik traukiniai du kartus per dieną, ryte ir vakare – iš Trakiškių į Suvalkus ir iš Suvalkų į Trakiškes.

LIKIMAS NUVEDĖ Į GDANSKĄ

Baigęs licėjų, Juozas Uzdila studijavo Gdansko politechnikos institute. Tapo inžinieriumi fiziku. Dirbo mašinų gamybos fabrike, vėliau politechnikos institute moksliniu bendradarbiu. Tačiau nuolat domėjosi literatūra, ypač lietuvių poezija. Išvertė pluoštą Salomėjos Nėries bei kitų lietuvių kalba sukurtų eilių ir savo lėšomis išleido rinkinį „Z liryki litewskiej“ („Iš lietuvių lyrikos“). Būdinga tai, kad bene visus tuos verčiamus ir išverstus kūrinius mokėjo dviem kalbom atmintinai ir gėrėdamasis juos deklamuodavo. Šitaip Gdanske plito būrys tų, kurie ką nors išgirdavo apie lietuvius ir jų kultūrą.

Juozas Uzdila buvo Gdansko lietuvių siela. Nenuilstamai būrė visus po vienu stogu, vieno

Juozas Uzdila

Iš Uzdilų šeimos albumo

Broliai Juozas ir Algis Uzdilos

tikėjimo kryptimi – tikėjimo Lietuva ir lietuvybe. Juozo dėka tiek daug metų lietuviška veikla buvo Gdanske gyva. Taip teigė Lenkijos lietuvių visuomenės veikėjas, istorikas dr. Bronius Makauskas, kuris prisimena: „Su Juozu Uzdila teko bendrauti nuo 1969 m. rudens iki 1974 m. birželio, t. y. mano studijų Gdansko universitete metu. Vėliau susitikdavome įvairiomis progomis, ypač intensyvus buvo mūsų bendravimas „Gdansko dienų“ proga, su atskira programa tautinėms mažumoms, kur lietuvių programą derino ir koordinavo Juozas Uzdila.“

Man atvykus studijoms, Juozas buvo Gdansko politechnikos mokslinis bendradarbis. Mes, atvykę iš Suvalkų krašto lietuviai, studijų ar kitų interesų vedami, natūraliai ieškojome ryšių su Trimiestyje (Gdanske, Sopote, Gdynėje) gyvenančiais lietuviais. Juozas beveik visą savo gyvenimą Gdanske formaliai ir neformaliai vadovavo čia

susitelkusiai lietuvių bendruomenei. Jos pagrindą sudarė lietuviai: netolimame Štuthofio lageryje išlikę gyvi keli kaliniai bei apie kelis šimtus pasitraukusių iš okupuotos Lietuvos bėglių. Dažnas jų bandęs pasiekti Vokietiją, bet atkirtus kelius Vakarų kryptimi čia jie pasiliko ir bandė įsikurti, vildamiesi, kad okupacijos padėtis tebus laikina, ir vis laukė progos sugrįžti į Lietuvą. Tačiau jų viltys nepasiteisino, ir teko prisiderinti prie gyvenamos aplinkos. Iki 1956 m. beveik atvirai Lenkijoje veikė sovietinės specialiųjų tarnybų struktūros, o Trimiestis buvo patogi vieta Lietuvos laisvės pogrindžio kontaktams su Vakarais. Per Gdanską ir Gdynę ėjo mūsų ginkluoto pogrindžio ryšiai su Vakarais. Čia veikė jų rezidentas, tragiško likimo štuthofietis Antanas Pečeliūnas. Lietuvių pogrindžiui ir išeiviams (išvietintiems – dipukams), apskritai lietuviams šiame regione sekti buvo mestos net iš Maskvos koordinuojamos

specialiųjų tarnybų pajėgos.

Kita lietuvių bendruomenės grupė buvo iš Suvalkų krašto mokslo ar darbo reikalais atvykę asmenys.

Juozas Uzdila atvyko į Gdansko politechniką 1955 metais studijų – taigi tuo metu, kai dar čia jautėsi represyvių tarnybų veiksmai. Lietuviams bet kokia vieša veikla tapdavo iššūkiu, todėl kontaktai tarp tautiečių buvo grindžiami atsargumu, abipusiu pasitikėjimu. Mums – keliems Punsko licėjaus abiturientams, atvykus į Gdanską 1969 m. studijų, teko įsijungti į jau viešai, tačiau dar nedrąsiai besireiškiančią LVKD (Lietuvių visuomeninės kultūros draugijos) skyriaus veiklą, kurios telkiantis veiksnys buvo Juozas Uzdila. Jis jau bendravo su labai patriotiškai nusiteikusių ir Gdanske įsikūrusių lietuvių „iš anapus“ (Lietuvos) grupe, tarp kurių noriu paminėti geologą dr. Beniušį, inžinierių Kaurą, dirbantį Gdansko laivų statybos įmonėje, chemiką Malijauską, verslininką Malinauską (pavardę pakeitusį „plechavičiuką“). Juozo paraginti, aš su Valdu Samulevičium (Samoniū) pagal „Aušros“ prenumeratorių adresyną subūrėme į mūsų bendruomenę dar nemažą būrį Trimiestčio lietuvių. Taip, be bendravimo siauresniame rate, dažniausiai pas Juozą ar Malinauską, Gdansko lietuviai susitelkė reguliariems susitikimams patraukliame turistiniame pusiasalyje, Sobieševe (Sobieszewo) prie jūros – 12 km nuo Gdansko, išeivio iš Lietuvos, žemaičio Bogušo svetingoje sodyboje. Susitikimai vykdavo pagal pageidavimą kas dvi savaites, o reguliarijeji – kas mėnesį.

Juozas buvo įsikūręs vienoje žaviausių Gdansko Vžešč (Gdańsk Wrzeszcz) vietų, šalia politechnikos ir universiteto, prie pat didingo ir gražaus miško, kuris buvo miesto gyventojams nuostabi poilsio vieta. Tuos sklypus savo geriausiems darbuotojams padėjo išrūpinti Gdansko politechnikos vadovybė, turėjusi

Broliai Uzdilos: (iš kairės) Valentas, Jonas, Sigitas, Juozas ir Algis

miesto valdmenyse didelį autoritetą. Čia numatyta plėsti miestą. Mano universiteto bendrabutis buvo visiškai šalia Juozo namo, taigi dažnai, kartais kas šeštadienį ar sekmadienį, jeigu ne bendruomeniniame renginyje, tai teko svečiuotis Juozo pastogėje man įdomioje anksčiau minėtų tautiečių kompanijoje.

Pažintis su Juozu skleidėsi iš lėto, ne sprogo kaip pavasario žiedai, bet brendo į tvirtą, manau – dėl abipusio pasitikėjimo, ir man, jaunam studentui, naudingą draugystę. Juozas buvo dalykiškas, su juo pokalbiai būdavo rimti, reikėdavo pasitempti, jeigu sumanydavau kokia nors tema oponuoti, dar iki galo nesupratęs, kad mano žinios tai vos klaustukai, jis tai atlaidžiai toleruodavo. Padėtis pasikeitė, kai retkarčiais jau dirbdamas Varšuvoje patekdavau į jo sodybą, ir tie mūsų pokalbiai buvę apie istoriją ir politiką. Tuomet diskusijos būdavo sudėtingesnės ir brandesnės.

Juozo nuoširdumas, darbštumas, gebėjimas vadovauti pelnė tokį Gdansko lietuvių bendruomenės pasitikėjimą, kad vadovavimo jos veiklai našta teko jam nešti veik

iki gyvenimo pabaigos. Ypatingai svarbu, kad sudėtingomis šalies politinėmis aplinkybėmis (Gdanskas buvo kelis kartus karštų, visos valstybės politinius pamatus sukrečiančių įvykių židinyse). Bet Juozas LVKD skyrių išvesdavo saugiu jo egzistavimui taku. Labai pravertė jo ryšiai su Gdansko administraciniais valdmenimis jau pasikeitus

politinei situacijai. „Gdansko dienų“ renginiai buvo Juozo lietuviškos veiklos apogėjus. Čia jis tapo jungtimi tarp mūsų krašto ir Lietuvos, rekomenduojant ir sudarant „lietuvišką reprezentaciją“ tautinėms mažumoms skirtai kasmetinei trijų dienų programai, vykstančiai viename iš teatrų miesto centre. Šituo būdu per Gdanską persivertė ne vienas aukšto rango Lietuvos kultūros ir mokslo veikėjas.“

JUOZAS UZDILA – AKTYVUS LVKD (VĒLIAU LLD) VEIKĖJAS

Nuolatos gyvendamas Gdanske, Juozas nenutraukė ryšio su tėviške, gimtaisiais Kreivėnais ir Punksku. Beveik kasmet čia sugrįždavo atostogų kartu su sūnumi Vitu, kad abu patobulintų lietuvių kalbą. Mylėjo šį kraštą, čia gyvenančius artimuosius bei jų palikuonis. Sugrįžęs iš karto apeidavo laukus pažiūrėti, kaip javai auga ir gyvuliai ganosi. Domėjosi, kaip gyvena artimieji, lankydamas plačią giminę. Kartą abu su sūnumi Vitu eina per Kreivėnus į savo tėviškę, ir staiga Vitui kyla noras paklausti:

– Tėte, o kas pirmas Kreivėnuose pradėjo kalbėti lietuviškai?

Uzdilų giminė

Tas žmogus, kuris galėtų atsakyti į šį klausimą, dar nėra gimęs.

Be gimtosios kalbos, kurią nuolat tobulino, ir lenkų kalbos, Juozas išmokęs buvo anglų, esperanto ir rusų kalbas. Per jas plėtė ir savo pasaulėjautos akiračius.

Pasižymėjo nepaprastais statybos planavimo ir vykdomų darbų gabumais. Jis projektavo ir gimtineje statomus namus. Patardavo kitiems, kaip gyvenamą namą projektuoti, bei padėdavo prie darbų. Ir pats juos atlikdavo – mūrijo sienas, dengė stogus...

Jo visos gražios pastangos nepraejo pro šalį. Štai kaip jį ir prisimenu – savo dėdę Juozą.

Jis pareidavo vieškeliu. Lagaminu nešinas. Iš didmiesčio, iš nepažįstamo mums pasaulio, kas vasarą, kas žiemą traukdavo tėviškėn ir, peržengęs gimtųjų namų slenksčių, nepaklusnią plaukų sruogą delnu nubraukdavo nuo akių. Iš lagamino traukdavo kam pinigą, kam saldainį ar kitą skanėstą, ir matuodavo žvilgsniu, kiek kuris paaugome. O vėliau, ranką pakėlęs prie smilkinio (galgi, sakau, taip prisidengdamas nuo saulės), žiūrėdavo į tolį – į laukus, kalvas ir miškelius. Į visa tai, kas buvę labai sava. Jis visada traukdavo namo, tiek vasarą, tiek žiemą – matyt, stipraus namų jausmo vedamas, per vasaros dulkes ar žiemos pūgas kaskart grįždavo pasižiūrėti to paties peizažo. Taip norėjo pajusti, kad vis dar yra savas tose vietose, kuriose gimė.

Ir šįkart jis sugrįžo... paskutinį kartą ir ilgam. Nuo dabar jau visam laikui pasiliks gimtineje. Tik nuo dabar jau sugrįžęs nelankys Kreivėnų. Tai Kreivėnai kas prieš jį, kas po jo čia rinksis į vieną būrį. Tik pamanykite, kokia didžiulė gimtinės traukos jėga.

Sudie, Dėde Juozai.

Tavo brolis Algis, su kuriuo kartu Suvalkuose ir aukštosiose mokslovesė skynėte kelius į šviesą, prisimena Vacio Reimerio kitados Punsko kultūros namuose per Vėlines cituotas eiles:

*Ar dėl to,
Kad mūsų žemė apvali,
Mes tūkstančius kartų
Skrendam, plaukiam,
O vis tik vėl ir vėl
Pas tave sugrįžtam
Keliu kiekvienu galimu –
Ir gyvi, ir pavirtę pelenu.*

Tau pacituosiu ir Tavo išėjimui rašytas to paties brolio eiles, skirtas atsisveikinti:

*Šoko balta snaigė –
Juoda plunksna krito,
Šypsniai blėsti baigė,
Nesulaukę ryto.
Tilo ir nutilo
Smuiko trūkė stygos.
Šaka žalio šilo
Mums širdyse strygos.*

*Tiktai ilgai degė
Lyg varveklių šviesos
Gelsvo vaško žvakės –
Amžinosios tiesos.
Žodžiuose išlikę
Brangūs suvenyrai.
Širdie – apgavike –
Leiski skambint lyrai.*

*Ji gal pavaduotų
Tavo kraupią tylą,
Kai kasninku juodu
Saulė dangun kykla.*

Dėde Juozai, tegul tos eilės apkabina Tave kaip vėliava, kaip gimtines laukai, kuriuos Tu mylėjai, nes ir eiles vertinai kaip Motinos kraičio paliktą žodį.

*Žmogus – tik žemės svečias,
Ir turi jis sugrįžt namo,
Bet kaip sunku išleisti į kelią,
Kuriuo negrįžta niekas atgalios.*

Dėl ilgamečio Lenkijos lietuvių draugijos Gdansko skyriaus pirmininko, telkusio Trimiesčio lietuvius lietuviškai veiklai, didelio Lietuvos patrioto **Juozo Uzdilos** mirties visus artimuosius, gimines ir Gdansko lietuvius užjaučia

Lenkijos lietuvių draugijos valdyba

Prieš pat Kalėdas, 2023 m. gruodžio 23 d., sulaukęs 61 metų, į amžinybę iškeliavo
A. A. KAZIMIERAS ČERNELIS
iš Agurkių.

*Nepareis, nesugrįš, nepabels į duris,
Nors iš skausmo ir plyštų širdis.
Amžinybėj tylioj jis ilsėsis ramiai,
Tik sapne kai kada aplankys.*

Nuoširdžiai dėkojame Ernestui Janušoniui už rožinio giedojimą, giminėms, kaimynams ir pažįstamiems už užuojautos žodžius, maldas, gėles, aukas bei velionio palydėjimą į amžinojo poilsio vietą.

Liūdentys žmona, sūnus, dukros, anūkai ir brolis

Lietuvos žiniasklaida

2024 01 10–24

Prieš porą metų prasidėjus karui Ukrainoje, daugelis Europos, o pirmiausia besiribojančių su Rusija, šalių suprato, kad gyvendamos šalia tokių kaimynų gali sulaukti Ukrainos likimo. Tuo labiau kad iš Maskvos nuolat grasinama „sutvarkyti“ Baltijos valstybes ar „nušluoti“ nuo žemės paviršiaus Varšuvą, Paryžių, Londoną.

Posakis „Nori taikos – ruoškis karui“ tapo itin aktualus ir Lietuvai. Tiesa, negali sakyti, kad šalis iki tol neskyrė dėmesio kariuomenės modernizavimui, karinio biudžeto didinimui. Tačiau įvykiai Ukrainoje privertė valdžią suktis daug greičiau. O kaimynai lenkai tapo geriausiu pavyzdžiu: juk tai šalis, kuri vien tankams „Abrams“ skyrė beveik pusantro milijardo dolerių, o dar perkami šimtai haubicų iš Pietų Korėjos...

Lietuva savo galimybėmis neprilygsta Lenkijai, tačiau poslinkiai akivaizdūs. Ne pirmi metai auga krašto apsaugos finansavimas (šįmet 2,75 proc. nuo bendrojo vidaus produkto (BVP)).

Iki 2027 m. pradžios numatyta šalyje dislokuoti Vokietijos brigadą (bazių įrengimo darbai – tai Lietuvos rūpestis – jau vyksta), planuojama pirkti vokiškų tankų „Leopard“, didinti aktyvųjų rezervą ir šauktinių skaičių, iki 2035 m. sukurti pilną kariuomenės diviziją. O dar numatomas ypač brangus privalomas visuotinis šaukimas (su šypsena belieka prisiminti politikus, kažkada kalbėjusius, kad tik profesionali kariuomenė pajėgi kovoti su priešu), nacionalinės gynybos pramonės stiprinimas, naujo – privalomo – gynybos mokesčio įvedimas... Nemažai

idėjų dar tik politikų galvose. Kiek jų taps realybe – neaišku.

Pagrindinis klausimas – iš kur paimti tuos milijardus karui? Juk socialiniai klausimai taip pat turi būti sprendžiami. Nors apklausose krašto gynybą, jos finansavimo didinimą palaiko didelė dalis gyventojų (pagal Vilniaus universiteto mokslininkų tyrimą, apie 30 proc. yra pasiryžę šalį ginti ginklu, o 60 proc. prie gynybos prisidėti kitais būdais), kažin kaip būtų reaguojama, jei valdžia pasakytų, kad, pavyzdžiui, pensijos nebus didinamos? Juk vien planuojamų pusšimčio „Leopard“ kaina – 2 mlrd. eurų. O toks dabar metinis Lietuvos gynybos biudžetas. Tiesa, kritikuojantys tankų pirkimą sako, kad dabar mūsų lauke geriausi kovotojai yra dronai... Prieš metus su JAV pasirašyta sutartis dėl 495 mln. dolerių kainuosiančių aštuonių raketų paleidimo sistemų HIMARS pirkimo. Kaip rašė žiniasklaida, siekiama, jog kitais metais krašto gynybai skiriamas biudžetas siektų 3 proc. nuo BVP. Yra siūlymų ir dėl 3,5 proc. siekiančio biudžeto gynybai.

Buvęs kariuomenės vadas, Seimo narys Arvydas Pocius sako, jog dabartinis biudžetas yra pakankamas, mat Lietuvos gynybinis saugumas paremtas kolektyvinės NATO gynybos samprata. „NATO koridoriuose kalbama, kad 2 proc. yra minimumas. O kiek valstybės vertindamos savo grėsmes skiria – tai diskusijų klausimas. Toliau visos valstybės turi įsivertinti pačios. NATO gynybos samprata pati sako, kad esame stiprūs visi kartu. Nišas, kurių negalime užpildyti patys, užpildo NATO sąjungininkai. Aš manyčiau, kad

Lietuva viską daro pagal galimybes. Tiek mūsų šalies vyriausiasis ginkluotųjų pajėgų vadas, tiek Seimas situaciją dėlioja gana normaliai“, – kalbėjo generolas.

Politinės partijos lyg ir visos sutaria, kad gynyba šiandien yra pats svarbiausias dalykas. „Dabartinėje geopolitinėje situacijoje, žinant hibridines ir karines grėsmes, įvairių partijų Seimo nariai balsuoja gana vieningai“, – yra sakęs minėtasis A. Pocius. Kol kas išsiskiria požiūriai, ar šiam tikslui reikia naujo gynybos mokesčio. Tačiau, kad ir esant vienybei, kažin ar visiems gražiems planams lemta virsti realybe. Sakykim, premjerė Ingrida Šimonytė sausio pabaigoje organizuoja partijų, verslo ir nevyriausybinių organizacijų susitikimą dėl gynybos finansavimo. Opozicinės partijos sakė dalyvausiančios susitikime, tačiau iškart pareiškė, kad tai – rinkiminis premjerės susitikimas. „Kadangi kviečiamas labai platus adresatų spektras, sunku įsivaizduoti, ką tokiame plačiame rate galima susitarti – akivaizdu, kad pozicijos bus kardinaliai skirtingos. Tai kyla abejonių dėl susitikimo tikslo – ar tikslas yra pasiekti susitarimą, ar kažkaip imituoti procesą“, – naujiųjų agentūrai „Elta“ sakė Darbo partijos pirmininkas Andrius Mazuronis, kuris, beje, pats skelbia dalyvausiantis prezidento rinkimuose. „Tai yra rinkiminiai triukai, kadangi Šimonytė pati dalyvauja prezidento rinkimuose ir apskritai artėja krūva rinkimų. Čia tam tikri rinkiminiai žingsniai. Apie gynybos finansavimą reikėjo tikrai anksčiau kalbėti“, – „Elta“ citavo socialdemokratą Algirdą Sysą.

O kaip rašė portalas tv3.lt, opozicinė Demokratų sąjunga „Vardan Lietuvos“ tiesiai pareiškė, jog nepitaria visuotiniam šaukimui bei gynybos mokesčiui. Tai parodė partijos politinės tarybos narių apklausa. „Manome, kad pirmiau turi būti surenkami jau esami mokesčiai ir tik po to turėtume kalbėti apie kitų mokesčių, susijusių su žalingų įpročių vartojimu, didinimą ar apie galimybę suteikti gyventojams šalies gynybai skirti dalį gyventojų pajamų mokesčio.“

Dėl visuotinio šaukimo – pasisakome nuosekliai už tą modelį, kuris dabar yra – profesionalios kariuomenės stiprinimas, didinant šauktinių skaičių. Bet apskritai manome, kad šiuo metu prioritetas yra ne visuotinis šaukimas, o Vokietijos brigados atsiradimas ir nacionalinės divizijos kūrimas“, – partijos poziciją komentavo jos vadovas Saulius Skvernelis.

Rimvydas Valatka portale delfi.lt paskelbtame straipsnyje „Karo klausimai“ kritikavo minėtą Lietuvos pasirinkimą pirkti tankus, apskritai veiklą gynybos srityje: „Mokomės taip lėtai, kaip tik galima. <...> Tai kodėl tankai – vienintelis variantas, kurį svarsto Valstybės gynybos taryba? Gal yra ir kitų variantų? Gal galima 2 mlrd. eurų, numatytų „leopardams“, investuoti taip, kad gynyba sustiprėtų labiau? Pvz., į dronus, antidroninius ginklus ir pirmiausia jų gamybą šalies gamyklose? Bunkerių statybą? <...> Ką kariuomenė padaro už tuos 2 mlrd. eurų, kuriuos kasmet jai sunėša Lietuvos žmonės? Ar KAM (Krašto apsaugos ministerija – red. past.) sugeba su nauda gynybai įsisavinti per dešimtmetį padvigubėjusį biudžetą? Kiek matėte generolų ir pulkininkų TV laidoje, detalčiai tai aiškinančių? <...> Kiekvieną eurą kariuomenė panaudoja kaip reikiant? <...> Ar logiška karininkams toliau siūdinti puošnias paradines uniformas? Kodėl šauktiniai po tarnybos parsiveža

„sutaupyti“ sausų davinių? Kaip įmanoma taip parceliuoti valstybės karo išteklius? Gal Lietuvos gynybai daugiau naudos duotų blizgančioms uniformoms skirtus pinigus ir sutaupytus davinius atiduoti Ukrainai, kuri utilizuoja po Rusijos batalioną kasdien?“

„Netikėtas vizitas: į Lietuvą atvyko V. Zelenskis“, – prieš porą savaitių skelbė Lietuvos žiniasklaida. Apie vizitą iš anksto saugumo sumetimais nebuvo skelbiama. Oro uoste Ukrainos prezidentą pasitiko Lietuvos užsienio reikalų ministras Gabrielius Landsbergis, kiti diplomatai. Iš oro uosto svečias nuvyko į Prezidentūrą, kur susitiko su Lietuvos vadovu Gitanu Nausėda. Lietuvos ir Ukrainos prezidentų susitikime buvo aptarta karo Ukrainoje eiga, paramos jai klausimai, taip pat šalies integracijos į Europos Sąjungą ir NATO procesai.

Tačiau vizito metu nepavyko išvengti nemalonios situacijos: į Prezidentūrą susitikimui su V. Zelenskiu nepakviestas užsienio reikalų ministras G. Landsbergis, bet dalyvavo krašto apsaugos ministras Arvydas Anušauskas. Be abejo, pirma kilusi mintis daugeliui, kodėl taip įvyko – asmeniniai seniai žinomi nekokie G. Nausėdos ir G. Landsbergio, Prezidentūros ir valdančiųjų santykiai.

„Nieko asmeniško čia nebuvo ir aš siūlyčiau iš šito nedaryti kažkokių didelių apibendrinimų. Su V. Zelenskiu kalbėjome apie karinę pagalbą, apie bendradarbiavimą karinės pramonės stiprinime, taip kad šioje vietoje krašto apsaugos ministras tiesiog labiau atliepė to susitikimo turinį“, – žurnalistams po susitikimo sakė Lietuvos vadovas. Ukrainos delegacijos pusėje susitikime šalies diplomatijos vadovas Dmytro Kuleba dalyvavo. „Tai nėra koks mano demaršas ar koks mano apsisprendimas. Tikrai ne mano sprendimu manęs ten nėra.

Tai tikrai nėra užsienio reikalų ministro sprendimas“, – žurnalistams apie nepakvietimą į Prezidentūrą kalbėjo G. Landsbergis. „Valstybės interesas nėra, kad vienas ar kitas ministras jaustųsi patogiai ir būtų pakviestas kažkur. Valstybės interesas šiuo atveju yra pagalba Ukrainai, kalbėti apie tai, ką Lietuva dar gali padaryti. Klausimai buvo kariniai. Vykstant karui, Zelenskio vizitai nėra protokoliniai renginiai, kuriuose protokolas dominuotų“, – „Lietuvos ryto“ televizijai apie tai sakė Prezidento vyriausiasis patarėjas Frederikas Jansonas.

„Diplomatas apie konfliktą tarp Prezidentūros ir Vyriausybės: „Nei prie vieno prezidento nebuvo tokių dalykų“. Taip pavadintame straipsnyje portale tv3.lt situaciją vertino buvęs diplomatas Albinas Januška, beje, žinomas iš istorijos dėl ambasadoriaus Lenkijoje skyrimo (nepaskyrimo), taip pat smarkiai kritikavęs G. Nausėdą, F. Jansono priskirtas prie bandančių perimti valdžią „valstybininkų“.

„Net Rolando Pakso laikais <...> kai atvykdavo užsienio partneriai, būdavo demonstruojama vienybė. Tai, kas įvyko Ukrainos prezidento vizito metu, yra unikalu, manau, tai įvyko pirmą kartą Lietuvos istorijoje. <...> Aš negaliu patikėti, kad jis (G. Nausėda) tai padarė sąmoningai. Aš manau, kad čia buvo padaryta speciali operacija. Neatrodė, kad Prezidentas norėjo šito dalyko, jam visai nebuvo intereso, bet kažkas suplanavo ir pakišo šaukštą deguto – vietoj kalbėjimo apie Ukrainą, mes kalbame apie vidinius mūsų. <...> Man sunku suvokti, kad galima prieiti iki tokios situacijos, kai Prezidentas, vienijantis ir atstovaujantis visus lietuvius, užsiimtų tokiais dalykais. Tai – tiesiog neprezidentiška. <...> Tai nėra rašytinis susitarimas, bet taip visada buvo visame pasaulyje. Jeigu yra atvykusios šalies ministras, jeigu atitinkamas ministras

yra šalyje, jis privalo atvykti, nes kitaip tai yra nepagarba kitai pu-
sei. Ukrainiečiai suprato, kad tai yra
konfliktas, bet turbūt nesuprato, ko-
dėl tokiu atveju Lietuva negali per-
žengti per save. <...> Nei prie vieno
prezidento nebuvo tokių dalykų“, –
sakė A. Januška.

Situacija aptarta ir LRT televizi-
jos laidoje „LRT forumas“. Buvęs
užsienio reikalų ministras Antanas
Valionis priešingai, nei sakė apie si-
tuaciją A. Januška, kalbėjo, kad taip
pasielgti yra ne patarėjų, o paties
G. Nausėdos sprendimas. „Kuriant
delegacijas galioja simetrijos princi-
pas. Manęs neįtikina, kad Ukrainos
užsienio reikalų ministras Kuleba
čia atvyko pakalbėti apie sviedinių
tiekimą Ukrainai. <...> Turi jis rim-
tesnių ir didesnių užsiėmimų.

Ministro (G. Landsbergio) ne-
pasodinimas tuo simetriniu prin-
cipu yra klaida, kuri viso pasaulio
diplomatams krenta į akis. Tai toks
išorinis signalas apie blogą vidinę
būseną. <...> Visose promemorijose
į visas valstybes jau nulėkė žinia,
kad tokie blogi santykiai, kad negali
vienas šalia kito atsisėst.“

Naujienu agentūros „Elta“ vyriaus-
siasis redaktorius Vytautas Bruveris
specialiojoje delfi.lt laidoje – prie-
šingai – situacijos nedramatizavo:
„Ir su ta pačia Ukraina būna visko.
Čia yra vieša paslaptis, kad prezi-
dento administracija ir jos esminis
žmogus Andrejus Jermakas dažnai
pats asmeniškai užima tas vietas
ir roles, kur turėtų būti ministras
Dmytro Kuleba, taip pat ir tarp-
tautinėje aplinkoje. Kartais jis veda
derybas su užsienio reikalų minis-
trais.“ Tačiau pašnekovas siūlė at-
skirti Lietuvos ir Ukrainos reikalus
ir teigė, kad nuostabą kelia, jog tai
vyksta priimančioje šalyje Lietu-
voje, kuri vis dar pretenduoja į ge-
riausių Ukrainos lobistų, rėmėjų
lyderių vaidmenį.

Vasario 22 dieną **Antanas Stoskeliūnas** iš Vidugirių švęs
garbingą 85-ąjį gimtadienį.

Mylimas Tėtuk, brangus Dzieduli, Proseneli,

sveikiname Jus, švenčiantį garbingą metų sukaktį,
ir dėkojame už nuolatinį tėviškės židinio saugojimą,
už tai, kad mus išmokėte mylėti savo kraštą,
šventą bočių žemę. Ačiū ir už tai, kad padėjote suvokti,
kokiais keliais turime eiti ir kokias vertybes privalome
perduoti savo vaikams ir anūkams.

Gražaus jubiliejaus proga linkime stiprios sveikatos
bei Dievo palaimos.

Padėka už Jūsų meilę bei nuolatinį rūpestį tebus
dukros Gražinos sukurtos eilės.

Tėtukui

*Sudiržusios rankos
nuo arklo*

ir šakių neobliuoto koto.

*Ir akys, išmintingos
iki pat gelmių.*

Rūstus žodis

išbėgęs į priekį,

kad vaikai išvengtų klaidų.

*Širdis padalinta perpus,
tiek žemei, tiek žmonėms.*

*Eini per gyvenimą ramus,
be priekaištų už vargus,*

rinkdamas vis naujus darbus.

*Laukai ir knyga, ir daina,
ir pasaka, seniai išgirsta.*

*Viskas sutelpta tavvyje:
meilė, pagarba ir tiesa...*

ir šviesa.

*Dukros Birutė, Gražina, Irena, Aldutė ir Teresė
bei sūnus Algis su šeimomis*